

FÓRUM ARCHIVÁROV

ROČ. XXXV. Č. 1

JANUÁR – APRÍL 2026

NEPREDAJNÉ

Voľby do SSA 2026

DÓVERYHODNOSŤ

TRANSPARENTNOSŤ

OCHRANA INFORMÁCIÍ

PAMÄŤ INŠTITÚCIÍ

SPOLU TVORÍME BUDÚCNOSŤ ARCHÍVOV

OBSAH

EDITORIÁL

- Mária Feješová* Nová stratégia edičnej činnosti Spoločnosti slovenských archivárov /04

OZNAMY

- Výzva na zaplatenie členského príspevku
Spoločnosti slovenských archivárov /05
XXVIII. archívne dni v SR v Košiciach – program /06
Voľby predsedu a výboru Spoločnosti slovenských archivárov –
predstavenie kandidátov /14

VÝBOR(N)OVINY

- Jana Gubášová Baherníková* Zápisnica zo zasadnutia výboru
Spoločnosti slovenských archivárov 22. 01. 2026 v Bratislave /19
Jana Gubášová Baherníková Zápisnica zo zasadnutia výboru
Spoločnosti slovenských archivárov 12. 02. 2026 v Bratislave /20
Jana Gubášová Baherníková Zápisnica z online zasadnutia výboru
Spoločnosti slovenských archivárov 19. 03. 2026 /21
Jana Gubášová Baherníková Zápisnica zo zasadnutia výboru
Spoločnosti slovenských archivárov 23. 04. 2026 v Bratislave /21

NOVINKY Z ICA

- Adriána Klincová* Vyhlásenie o digitálnych právach
na ochranu pamäťových inštitúcií online /22

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV – SPRÁVY

- Jana Žumárová* Archív Matice slovenskej udržiava odkaz
Jozefa Cígera Hronského stále živý /24
Diana Vašková Akadémia pre seniorov 2026 /26

DO VAŠEJ KNIŽNICE – RECENZIE, ANOTÁCIE

- Ján Jakubík* TOMEČEK, Oto – NAGY, Imrich (eds.).
Reambulačný protokol mesta Banská Bystrica z roku 1820 /27
Nina Görcsová MACHAJDÍKOVÁ, Elena – MARETTA, Robert Gregor.
130 rokov Slovenského národného múzea /28
Monika Nagyová SKLENKA, Vladimír – KUBÍKOVÁ DIMOŠOVÁ, Lucia –
TRENČAN, Ivan – GUITCHEVA, Gana – ROHÁRIK, Juraj a kol.
Banská Bystrica – Fončorda /29
Božena Malovcová KOLLÁROVÁ, Zuzana – MALOVCOVÁ, Božena –
ŠLAMPOVÁ, Martina. A budete Mi svedkami.
História evanjelických a. v. zborov v Poprade, Spišskej Sobote
a Strážach pod Tatrami /30

NAŠI JUBILANTI

<i>Alena Bolfová</i>	K životnému jubileu Juraja Janegu	/32
	Jubileum Juraja Roháča	/33
<i>Richard Pavlovič</i>	Ján Duleba 70-ročný	/33
<i>Veronika Krempaská</i>	Významné životné jubileum Kataríny Aštaryovej	/34

SPOMÍNAME

<i>Júlia Ragačová</i>	Za PaedDr. Vlastou Bellovou (8. 3. 1954 – 12. 3. 2026)	/35
-----------------------	--	-----

FÓRUM ARCHIVÁROV

2026, roč. XXXV, č. 1
ISSN 1339-8423 (online)
ISSN 1335-6658 (tlačené vydanie)

Vydáva:
Spoločnosť slovenských archivárov
Karpatské námestie 10A, 831 06 Bratislava
www.archivari.sk

E-mail redakcie:
forum.archivarov@gmail.com

Šéfredaktorka: Mária Feješová

Redakčná rada:
Adriána Klincová, Jozef Meliš, Monika Nagyová

Jazyková korektúra: Mária Feješová, Ivana Červenková

Grafická úprava: Bronislava Porubská

Texty: © Jana Gubášová Baherníková, Alena Bolfová, Mária Feješová, Nina Görcsová, Ján Jakubík, Adriána Klincová, Veronika Krempaská, Božena Malovcová, Monika Nagyová, Richard Pavlovič, Júlia Ragačová, Diana Vašková, Jana Žumárová

Vychádza trikrát ročne v elektronickej podobe, nepredajné.
Povolilo: Ministerstvo kultúry SR 1 472/96.
Evidenčné číslo v zozname elektronických periodických publikácií Ministerstva kultúry SR: EV 71/23/EPP.

Autorské práva vyhradené.
Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len so súhlasom vydavateľa.

Staršie čísla na www.archivari.sk.

Obálka: vygenerovaná AI ChatGPT

EDITORIÁL

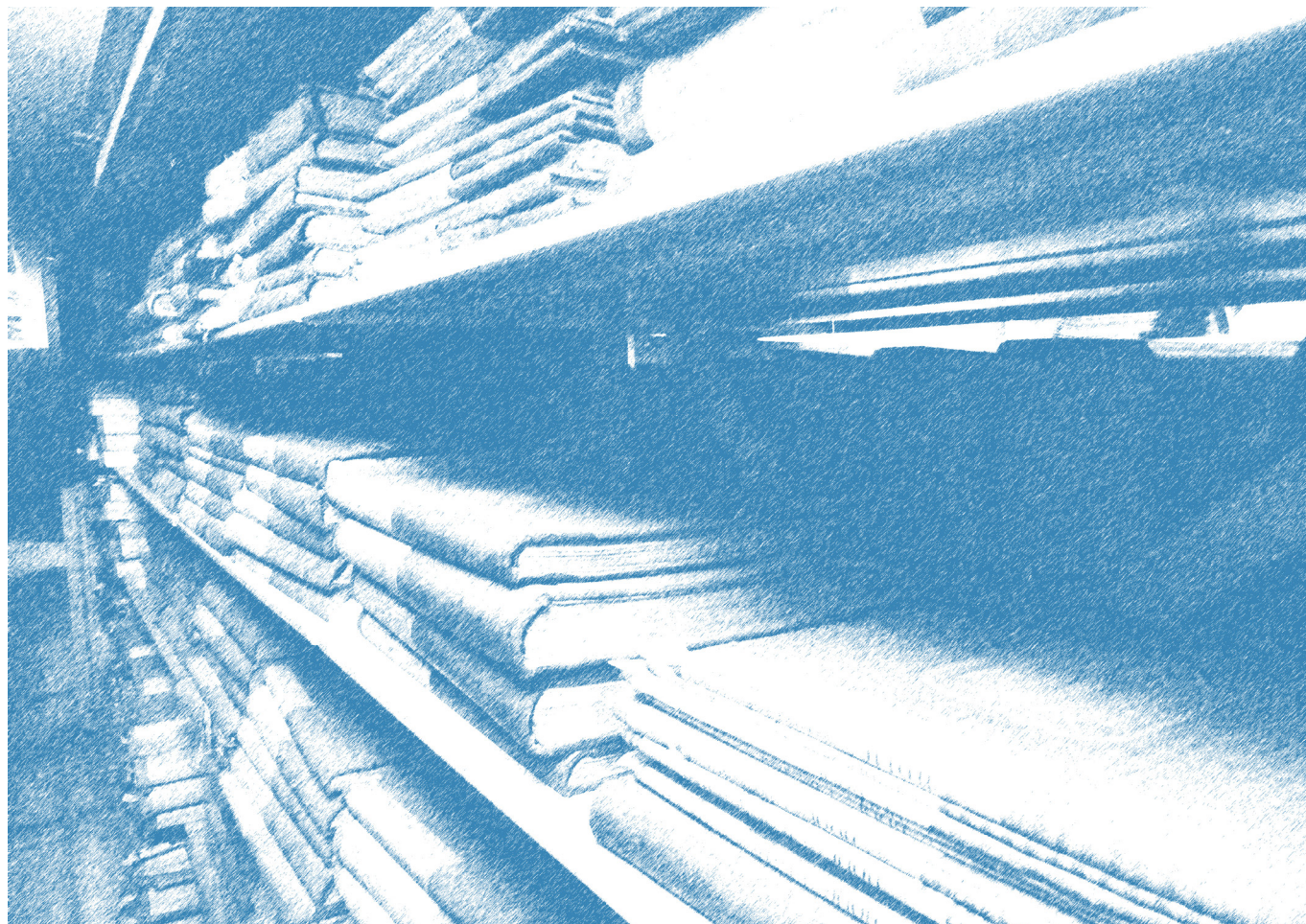
Nová stratégia edičnej činnosti Spoločnosti slovenských archivárov

Pri príprave každého čísla Archívneho almanachu redakčná rada bojuje s nedostatkom príspevkov alebo ich doručovaním po uzávierke. Spoločnosť slovenských archivárov vydáva tri pravidelné tituly, z ktorých dva majú svoj stály redakčný tím, a to Archívny almanach a Fórum archivárov. Zborník slovenských archivárov doteraz zostavovali členovia organizačného tímu archívnych dní a seminárov o archívnych osobnostiach. Keďže redakčné práce recenzovaného zborníka, ako aj ostatných titulov stoja na dobrovoľníckej práci, je čoraz ťažšie nájsť ľudí schopných a ochotných ho zostaviť. Pre všetky spomenuté dôvody sme v redakčnej rade Archívneho almanachu dospeli k návrhu zmeniť Archívny almanach na elektronické periodikum, ktoré by bolo fúziou almanachu a zborníka. Podmienkou pre existenciu periodika je, že ročne musia vyjsť aspoň dve čísla. Elektronická verzia odbúra SSA veľké náklady na tlač,

pričom ušetrený kapitál sa môže investovať do honorárov pre členov jeho redakčnej rady, autorov štúdií či na rozvoj webového sídla SSA. Každé dva roky bude jedno číslo venované príspevkom z archívnych dní. Jedno číslo bude podľa frekvencie organizovania obsahovať príspevky zo seminára o archívnych osobnostiach a vznikne aj priestor na publikovanie voľných príspevkov, ako sme boli zvyknutí doteraz. Časopis Archívny almanach bude mať dvoch výkonných redaktorov, jedného pre každé číslo. Aktuálne má redakčná rada len jedného výkonného redaktora, preto sa počíta s navýšením počtu členov redakčnej rady. Momentálne však pozícia výkonného redaktora nie je obsadená, jeho prácu robí hlavný redaktor. Archívny almanach pôvodne pripravovaný ako ročenka za rok 2025 sa stane číslom 1/2026. V plánovanom čísle 2/2026 by sme chceli publikovať príspevky z 10. seminára z cyklu Osobnosti slovenského archívnictva venovaného Františkovi Sedlákovi.

Veríme, že nový výbor SSA túto zmenu v stratégii edičnej činnosti SSA odobrí a podporí.

Mária Feješová

OZNAMY

VÝZVA NA ZAPLATENIE ČLENSKÉHO PRÍSPEVKU SPOLOČNOSTI SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV

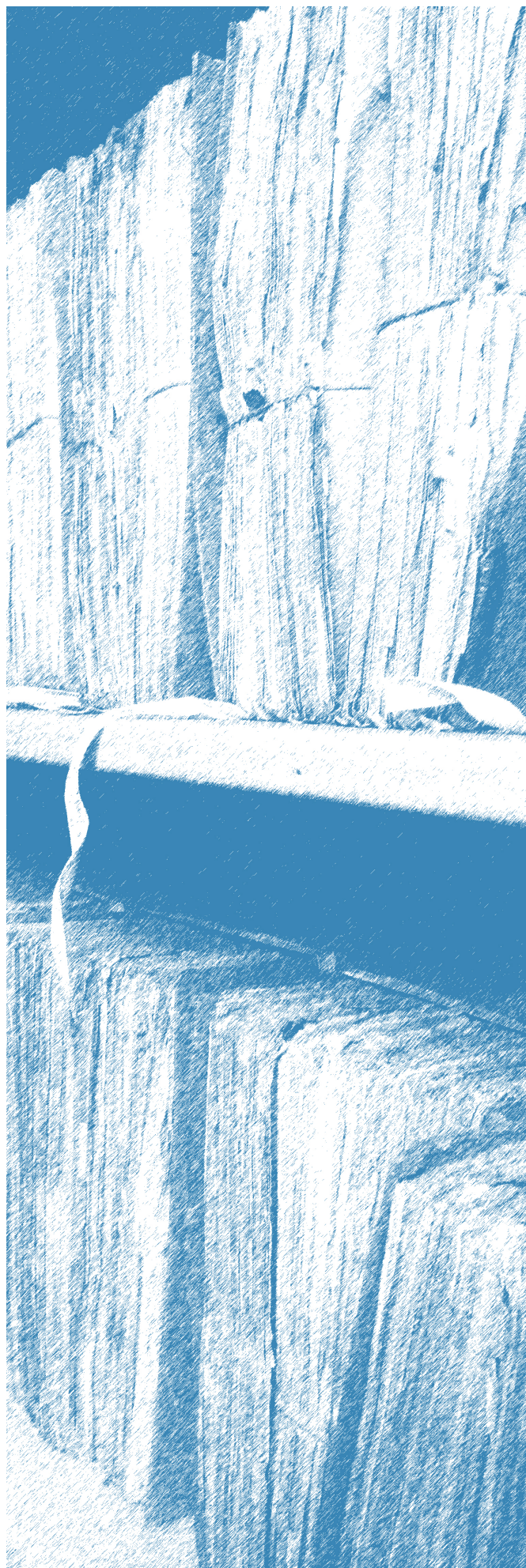
Vážení členovia Spoločnosti slovenských archivárov, uplynul prvý štvrtrok roku 2026 a my si dovoľujeme Vám pripomenúť, že do 30. júna je potrebné zaplatiť členský príspevok na rok 2026. Výška príspevkov je takáto:

- **zápisné – 10 EUR,**
- **ročný členský príspevok – 15 EUR,**
- **nepracujúci dôchodca a študent – 7,5 EUR.**

Zápisné a členské je potrebné uhradiť na účet SSA v Slovenskej sporiteľni. Číslo účtu je: IBAN SK59 0900 0000 0000 1148 2674. Do správy pre prijímateľa uveďte svoje meno a priezvisko. V prípade platby za viacerých členov SSA z jedného archívu a z jedného účtu prosíme o vyznačenie sídla archívu (pri štátnych archívoch stačí mesto, pri pracoviskách aj skratka názvu archívu), ako aj vpísanie priezvisk do kolónky správa pre prijímateľa. V prípade platby za viacerých členov spoločnosti z jedného účtu je možné ich zoznam zaslať na e-mailovú adresu: marta.svolikova@minv.sk. Ďalšou možnosťou je platba v hotovosti u hospodárky SSA. V tom prípade je potrebné e-mailom alebo telefonicky na čísle 036/630 64 20 vopred si dohodnúť termín odovzdania členských príspevkov. Súčasne vyzývame kolegov, ktorí majú nedoplatky za uplynulé roky, aby ich vyrovnali. Nejasnosti týkajúce sa nedoplatkov je možné zistiť u hospodárky SSA. Členovia SSA, ktorí nemajú uhradené členské príspevky za dva roky, t. j. posledná platba bola realizovaná v roku 2023, budú postihnutí v zmysle stanov SSA, čl. 3, bod 4c/ zrušením členstva pre neplnenie si základných členských povinností. Dovoľujeme si tiež požiadať členov SSA o nahlásenie každej zmeny, či je to zmena bydliska, zamestnania, telefónneho čísla alebo e-mailovej adresy. To isté sa týka aj členov, ktorí hodljajú ukončiť členstvo v SSA.

Vážení členovia Spoločnosti slovenských archivárov, vopred ďakujeme za to, že myslíte na splnenie tejto povinnosti. Aj vďaka tomu môžeme nielen zabezpečovať chod SSA, ale aj organizovať pre Vás pravidelné podujatia a vydávať publikácie.

Výbor Spoločnosti slovenských archivárov

Božská prirodzenosť stvorila pole,
ľudský um vystaval mestá.

MARCUS TERENTIUS VARRO REATINUS

KOŠICE

27. - 29. mája 2026

XXVIII. archívne dni v SR

Pod záštitou prezidenta SR Rudolfa Schustera
a primátora Košíc Jaroslava Polačka

MESTO A JEHO SPRÁVA
archív, fondy a inštitúcie
od stredoveku po súčasnosť

Spoločnosť slovenských archivárov
Mesto Košice - Archív mesta Košice
Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i. Košice
Východoslovenská galéria
Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach
Dejepisný spolok v Košiciach
Sekcia archívnictva a pomocných vied historických Slovenskej
historickej spoločnosti pri SAV - Historický ústav SAV

PROGRAM

27. mája 2026

Východoslovenská galéria, Košice, Hlavná 27

Historická sála

11.00 – 13.00 Prezentácia účastníkov

13.00 – 14.00 Slávnostné otvorenie a príhovory

14.00 – 15.00 1. blok: Mestské písomnosti v stredoveku a ranom novoveku

14.00 – 14.15 Mgr. Daniel Černý, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV

Návrat kópií dokumentov Archívu mesta Košice z archívu dominikánov v Ríme

Dokumenty z košického mestského archívu boli odnesené na konci vojny v roku 1945. Tieto dokumenty spomínajú ako Eliáš, tak aj Melníková, ktorá ich našla v Generálnom archíve rehole dominikánov v Ríme, kde boli uložené od roku 1948. Príbeh týchto dokumentov až po návrat ich digitálnych kópií do Košíc v roku 2026 je obsahom tohto príspevku. Medzi nimi je aj dokument s najstaršou pečatou mesta Košíc z počiatku 14. storočia.

14.15 – 14.30 Mgr. Ján Kúkel – Mgr. Tina Hrivňáková, Archív mesta Bratislavy

Archív mesta Bratislavy... od desiatich k piatim

Archív mesta Bratislavy predstavuje jednu z kľúčových pamäťových inštitúcií na Slovensku, ktorej vývoj úzko súvisí s historickým postavením Bratislavy ako politického, hospodárskeho a kultúrneho centra stredoeurópskeho priestoru. Príspevok sa zameriava na historický vznik archívu, jeho inštitucionálny vývoj a súčasné postavenie v systéme verejných archívov. V komparatívnej rovine analyzuje Archív mesta Bratislavy v porovnaní s mestskými archívmi hlavných miest susedných štátov (Viedeň, Praha, Budapešť), najmä z hľadiska právneho postavenia, rozsahu fondov a úlohy v ochrane kultúrneho dedičstva. Cieľom je poukázať na špecifickú bratislavského mestského archívu v regionálnom kontexte a identifikovať spoločné i odlišné črty jeho fungovania v stredoeurópskom priestore.

14.30 – 14.45 Mgr. Ľuboš Janaček, MV SR, Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad

Fond Magistrát mesta Kežmarok – dejiny, štruktúra, obsah, využitie

Kežmarok bol v minulosti dôležitým hospodárskym a obchodným centrom, ktoré zohralo významnú rolu nielen v zápase Jána Zápoľského a Ferdinanda Habsburského o uhorskú korunu, ale aj vo viacerých protihabsburských stavovských povstaniach. Historický archív Kežmarku možno preto právom označiť za jeden z obsahovo najcennejších archívnych fondov v popradskom archíve. V úvode predloženého príspevku priblížime v krátkosti jeho dejiny, keďže si tento fond nielen počas druhej svetovej vojny prešiel búrlivým vývojom, v dôsledku ktorého však zaznamenal viaceré straty. V druhej časti príspevku predstavíme vnútornú štruktúru tohto archívneho fondu, ktorú mu pri prvom pokuse o riadne usporiadanie v roku 1764 stanovili mestský notár Jakub Kray, podričník Lukáš Meltzer, výberca daní Michal Cornides a senátor Daniel Schwartner. Svoju pozornosť budeme sústrediť hlavne na dosiaľ nespracovanú časť spisového materiálu, ktorého pôvodné chronologicko-numerické členenie bolo v roku 1876 nahradené 16 tematicky členenými skupinami. Zároveň poukážeme na význam historických elenchov a indexov pri vyhľadávaní v tomto spisovom materiáli a predstavíme aj základné druhy dokumentov, ktoré možno nájsť v archívnom fonde.

14.45 – 15.00 Mgr. Tomáš Pastucha, PhD., Liptovské múzeum v Ružomberku

Mestská kniha Nemeckej Ľupče 1401 (1556) – 1742

Príspevok prináša všeobecnú charakteristiku prameňa – mestskej knihy Nemeckej Ľupče (dnes Partizánskej Ľupče) z rokov 1401 (1556) – 1742. V príspevku budú objasnené okolnosti vzniku a z nich vyplývajúca štruktúra mestského protokolu. Prameň je totiž vnútorne členený na časti, z ktorých prvá predstavuje odpisy starších záznamov z iných dokumentov, nasledované priebežne vpisovanými zápismi. Ozrejmenej bude obsah zápisov, teda aj tematické zameranie archívnej písomnosti, ale aj štruktúra zápisov a jazyk dokumentu. Vysvetlený bude taktiež potenciál využitia mestskej knihy pre ďalšie bádanie o jednotlivých aspektoch stredovekých a novovekých dejín Nemeckej Ľupče. Príspevok vychádza z doterajších výsledkov výskumu prameňa, zistených v súvislosti s rozpracovanou prameňou edíciou tejto mestskej knihy.

15.00 – 15.30 Prestávka

15.30 – 16.30 2. blok: Formovanie a premeny mestskej správy na Slovensku v 14. – 19. storočí

15.30 – 15.45 PhDr. Richard Drška, Záhorské múzeum v Skalici

Prípady Lacharia a prelomové poznatky k najstarším dejinám Skalice z polovice 14. storočia

Príspevok sa bude venovať „novým“ objaveným prameňom k dejinám Skalice, a to z prostredia moravských kráľovských miest Brna a Uherského Hradišťa a ich zasadeniu do kontextu dejín Uhorska v 14. storočí. Okrem samotných prameňov právnej povahy a z nich vyplývajúcich skutočností sa pozornosť bude sústreďovať aj na geografickú polohu Skalice a jej vplyv na počiatky formovania mesta či na porovnanie s obdobným vývojom v prípade Žiliny.

15.45 – 16.00 doc. Mgr. Marcela Domenová, PhD., Inštitút histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove

K vývinu a podobe správy mesta Prešova v 15. – 16. storočí

Príspevok sa venuje dejinám a podobe správy mesta Prešova v období od konca 15. do konca 16. storočia. Poukazuje na stav prameňovej bázy (mestské knihy), doterajšie spracovanie problematiky (počnúc F. Uličným). Zameriava sa na základné orgány mestskej samosprávy, ktorými boli mestská rada na čele s richtárom (senát), širšia mestská rada, na ich označenie v prameňoch, funkčné obdobie, kompetencie. Autorka sa priebežne venuje verejnosprávne vývoju mesta aj so zameraním na archontológiu, preto na príklade sond (vybrané roky) uvádza v príspevku konkrétne ukážky výsledkov obnovy magistrátu.

16.00 – 16.15 Mgr. Františka Sarnecká, PhD., Lubovnianske múzeum – hrad Stará Lubovňa

Premeny správy mesta Stará Lubovňa od počiatkov do konca 19. storočia

Mesto Stará Lubovňa od svojej prvej písomnej zmienky v roku 1292 prešlo mnohými správnymi zmenami. Príspevok predstaví tieto zmeny od počiatkov až po 19. storočie, kedy sa z významného mesta stala veľká obec. Osobitne bude príspevok zameraný na správu mesta v období tzv. spišského zálohu s dôrazom na obdobie „zemepanskej správy“ rodiny Lubomírskych od roku 1596 do roku 1745.

16.15 – 16.30 PhDr. Richard Papáč, Východoslovenské múzeum v Košiciach

Výskum súdnej praxe mesta Košice v 16. – 19. storočí v prameňoch z Archívu mesta Košice

Cieľom prezentácie je predstaviť výskum danej problematiky na základe archívneho materiálu z fondu Magistrátu mesta Košice uloženého v Archíve mesta Košice. Tento materiál je tvorený mestskými a účtovnými knihami, jednotlivými spismi a korešpondenciou rôznorodej povahy. Autor taktiež poukáže na úskalia a problémy, ktoré môžu bádateľa pri tomto type výskumu postretnúť.

16.30 – 16.45 Diskusia

16.45 – 17.00 Prestávka

17.00 – 18.00 3. blok: Mestské elity, úrady a mobilita v ranom novoveku

17.00 – 17.15 Mgr. Matúš Kaščák, Katedra archívniectva a muzeológie Filozofickej fakulty UK v Bratislave

Funkcia účtovníka a pokladníka v Banskej Bystrici a Levoči z pohľadu archontológie (1600 – 1703)

Samospráva uhorských miest bola po roku 1600 charakterizovaná zmenami, ktoré so sebou priniesli popri postupnej, no intenzívnej byrokratizácii uplatnenie nových úradných postov. Týkalo sa to predovšetkým ekonomickej správy. Jedným z nich bol aj mestský pokladník, ktorého neskôr doplnil mestský účtovník. Oba úradníci organizovali a v rámci vymedzených kompetencií riadili tok mestských peňazí. V rôznom období boli etablovaní aj v samosprávnom aparáte Banskej Bystrice (1590, 1647) a Levoče (1692, 1694), kde malo ich pôsobenie niekoľko spoločných, ale aj odlišných prvkov. Prekvapivé je, že problematika sa napriek významu oboch funkcií a niekoľkým doposiaľ nevyužitým prameňom v magistrátnych fondech nestala objektom takmer žiadneho bádateľského záujmu. Cieľom príspevku je vykresliť mestského pokladníka a mestského účtovníka ako úradníkov prostredníctvom pohľadu na spôsob obsadzovania ich pozícií a prostredníctvom prezentácie ich kompetencií a pracovných úloh v rámci samosprávy oboch miest. Autor sa krátko zameria aj na archontologické profily štyroch najdôležitejších osôb, ktoré zmienené úradné posty zastávali.

17.15 – 17.30 doc. PhDr. Frederik Federmayer, PhD., Katedra archívniectva a muzeológie
Filozofickej fakulty UK v Bratislave

Nepotizmus a mestská správa. Na príklade uhorskej metropoly v ranom novoveku.

Prezentácia predstavuje najnovšie výskumy personálneho obsadenia magistrátu uhorskej metropoly Prešporka z pohľadu archontológie a genealógie. Zameriava sa na analýzu rodinných prepojení medzi poprednými predstaviteľmi mesta a osvetľuje fenomén nepotizmu v mestskej správe.

17.30 – 17.45 Mgr. Miroslav Lacko, PhD., Friedrich-Christian-Lesser-Kolleg für Ostmitteleuropa
FSU, Jena, Nemecko

Migrácia nemeckých a rakúskych mešťanov do miest vo východo-strednej Európe v ranom novoveku (prezentácia výsledkov vedeckého projektu)

Prednášajúci po prvý raz odprezentuje slovenskej odbornej verejnosti výsledky vedeckého projektu na tému Migrácia a sociálna mobilita v stavovskej spoločnosti: Migrácia nemeckých a rakúskych mešťanov do miest vo východo-strednej Európe (1500 – 1650). Cieľom projektu bolo preskúmať problematiku migrácie mešťanov z nemecky hovoriaceho priestoru do siedmich miest v Uhorsku a Poľsku (Krakov, Levoča, Košice, Bardejov, Banská Štiavnica, Banská Bystrica a Kremnica), ako aj otázku sociálnej mobility prisťahovalcov v skúmaných mestách. V rokoch 2019 až 2024 autor realizoval rozsiahly archívny výskum v stredo európskych mestských archívoch, ktorý bude zosumarizovaný vo vedeckej monografii vydanéj v Nemecku (2026). V rámci prednášky predstaví najvýznamnejšie zistenia s dôrazom na stav a interpretáciu prameňov z produkcie skúmaných miest a mešťanstva.

17.45 – 18.00 Diskusia

28. mája 2026

Východoslovenská galéria, Košice, Hlavná 27

Historická sála

09.00 – 10.30 4. blok: Mestská správa a hospodárenie v 18. a 19. storočí

09.00 – 09.15 Mgr. Jakub Roháč, PhD., MV SR, Štátny archív v Trnave

Mestský fiškál v Trnave – význam a postavenie právnych zástupcov mesta v 18. storočí

Prvé zmienky o mestskom fiškálovi sa v Trnave objavujú už začiatkom 18. storočia, v priebehu ktorého postupne zaujal pevné postavenie medzi mestským úradníctvom. Podobne ako notár, patrili k profesionálnym zamestnancom mesta, pretože podmienkou výkonu práce bolo príslušné vzdelanie. Okrem zastupovania mesta vo vonkajších aj vnútorných právnych sporoch asistoval richtárovi pri správe mestského súdництва a v trestnoprávných záležitostiach zastával úlohu žalobcu – zástupcu verejného záujmu. Mestskí fiškáli neboli volení a svoju činnosť vykonávali spravidla v období niekoľkých rokov. Tento úrad bol spojený s nemalým vplyvom a rešpektom. Nezriedka sa stávalo, že priamo z funkcie fiškála boli zvolení do užšej mestskej rady (senátu). Príspevok predstaví nielen mená mestských fiškálov v priebehu storočia, ale bude sa venovať aj ich kariére, vzdelaniu, spoločenskému postaveniu v rámci mesta a v prípade najvýznamnejších osobností ich genealógií.

09.15 – 09.30 Mgr. Anna Beňová, Filozofická fakulta Masarykovej univerzity v Brne

Litterae arendatoriae: správa a prenájom mestských zariadení v Prešove v 18. storočí

Hospodárska správa slobodných kráľovských miest v 18. storočí nespočívala len vo výbere daní, ale významnú časť príjmov tvoril zisk z vlastných mestských zariadení a uplatňovania regálnych práv. Príspevok sa zameriava na analýzu systému prenájmu (tzv. árendy) mestského majetku v Prešove v rokoch 1740 – 1780, ktorý predstavoval kľúčový nástroj efektívnej správy mestskej infraštruktúry. Na báze výskumu v archívnom fonde Magistrát mesta Prešov príspevok analyzuje série nájomných zmlúv (Litterae arendatoriae), ktoré boli uzatvárané a obnovované spravidla v ročných cykloch po reštaurácii magistrátu. Cieľom je predstaviť právny a administratívny rámec, v akom mesto prenechávalo správu svojich kľúčových podnikov – od mestských mlynov, tehelní a jatiek, cez výčapy a hostince, až po výber mýta či trhových poplatkov – súkromným nájomcom (arendátorom). Štúdia sa nezameriava len na finančné aspekty, ale detailne rozoberá zmluvne zakotvené povinnosti nájomcov. Osobitná pozornosť je venovaná klauzulám o údržbe a ochrane zvereneného majetku, povinnosti investícií do zariadení a sankčným mechanizmom. Komparácia zmlúv v priebehu sledovaného obdobia odhaľuje, ako sa menili priority mesta, ako magistrát reagoval na hospodárske výkyvy či štátne regulácie a ako sa postupne precizovala administratívna kontrola nad mestským majetkom. Príspevok tak ponúka pohľad na „každodennosť“ mestskej správy, kde sa verejný záujem mesta stretával s podnikateľským prostredím 18. storočia.

09.30 – 09.45 Mgr. Ivana Červenková, PhD., MV SR, Slovenský národný archív
Richtárske účty Holíča ako prameň k poznaniu správy zemepanského mestečka

Richtárske účty mestečka Holíč, zachované vo fonde Rod Habsburg – cisárske panstvo Holíč v Slovenskom národnom archíve, môžu slúžiť k poznaniu fungovania správy zemepanského mestečka, k osvetleniu jeho vzťahu so zemepanskou správou, ako aj k rekonštrukcii mestskej samosprávy. Príspevok sa bude venovať ich formálnej i obsahovej analýze. Keďže sa tieto účty zachovali z druhej tretiny 18. a z prvej polovice 19. storočia, bude výskum zameraný práve na toto obdobie a bude sledovať i to, či sa v prameni odrazili politicko-spoločenské zmeny (napr. prítomnosť vojsk počas napoleonských vojen na území panstva).

09.45 – 10.00 Mgr. Bianka Zákutná, Rodokmene.com, s. r. o., Prešov
Mestská správa slobodného kráľovského mesta Sabinov počas vlády Františka I. (1792 – 1835)

Prívetom príspevku je analýza mestskej správy v Sabinove počas vlády uhorského kráľa Františka I. (1792 – 1835). Obsah príspevku sa zameriava na štruktúru a činnosť samosprávnych orgánov, typológiu mestských funkcií a spôsoby ich personálneho obsadzovania, a to v období vyznačujúcom sa hospodárskym a spoločenským úpadkom mesta. Súčasťou je aj systematické sledovanie personálneho obsadenia jednotlivých mestských funkcií vo forme archontologických tabuliek, vďaka čomu sa do historického povedomia dostávajú doteraz nepoznané osoby významné pre regionálne dejiny.

10.00 – 10.15 Mgr. Miroslav Baranek, Katedra archívnictva a muzeológie Filozofickej fakulty UK v Bratislave, Archív mesta Bratislavy

Mestská rada v Prešporku v prvej polovici 19. storočia

Príspevok priblíži prosopografický výskum vnútornej mestskej rady v Prešporku, jej profesionálneho zloženia, kritérií a preferencií pri voľbách senátorov, archontologicko-biografické profily vybraných richtárov a senátorov a napokon aj sociálnu topografiu mesta. Keďže Prešporok bol v reformnom období 1. polovice 19. storočia jedným z centier politicko-spoločenského diania (snemové, korunovačné a univerzitné mesto), kritéria pri voľbe senátorov spočívali práve v právnickom vzdelaní, ktoré poskytovala Kráľovská akadémia. Dôkazom toho sú aj žiadosti o prijatie na miesto senátora, ktoré vypovedajú o kariérnom raste a skúsenostiach uchádzačov.

10.15 – 10.30 Prestávka

10.30 – 11.30 5. blok: Mestské samosprávy a holokaust

10.30 – 10.45 Mgr. Patrícia Fogelová, PhD., Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i. Košice
Archívny fond Národný výbor mesta Košice (1945 – 1948) ako prameň k výskumu interetnických vzťahov na lokálnej úrovni

Archívny fond Národného výboru mesta Košice z rokov 1945 – 1948 predstavuje cenný prameň pre výskum rôznych aspektov povojnového vývoja, ktoré bezprostredne súvisia so správou mesta. Zároveň však jeho výpovedná hodnota výrazne presahuje rámec tejto administratívnej problematiky a otvára priestor aj pre širšie spoločenské a sociálne interpretácie. Príspevok sa preto zameriava na ďalšie možnosti, ale aj na limity rozsiahleho spisového materiálu. Ten dokumentuje fungovanie mestskej správy v bezprostrednom povojnovom období, proces opätovného začlenenia Košíc do Československa, problematiku týkajúcu sa očisty úradníckeho aparátu, ale tiež každodenné problémy mestskeho úradu aj mesta samotného. Osobitnú hodnotu majú dokumenty, listy či žiadosti konkrétnych obyvateľov mesta, ktoré umožňujú z mikrohistorickej perspektívy detailnejšie porozumieť dynamike a komplexnosti interetnických vzťahov v meste charakteristickom prelínaním viacerých etnických identít.

10.45 – 11.00 Veronika Szeghy-Gayer, PhD., Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i. Košice
Úloha mestskej správy v logistike holokaustu na území Gemersko-malohontskej župy v roku 1944

Cieľom príspevku je na základe archívneho výskumu identifikovať mechanizmy, ktorými mestské samosprávy zabezpečovali getoizáciu Židov a následné pridelenie ich majetku väčšinovému obyvateľstvu. Čerpá z archívnych fondov Štátneho archívu v Košiciach a Štátneho archívu v Banskej Bystrici týkajúcich sa Rožňavy a Rimavskej Soboty. Hlavným zámerom výskumu je analýza konkrétnych petičných praktík, prostredníctvom ktorých sa uskutočňoval prevod skonfiškovaného majetku do užívania nežidovských obyvateľov. Autorka poukazuje na konkrétne spoločenské skupiny, ktoré profitovali z perzekúcií židovskej komunity v slovensko-maďarskom pohraničí. Zároveň osvetľuje deficit sociálneho systému horthyovského Maďarska, ktoré svojim občanom, chudobným vrstvám, vdovám, invalidom, ale aj utečencom z iných častí krajiny – dokázalo poskytnúť zázemie len za cenu eliminácie svojich „druhoradých“ občanov.

11.00 – 11.15 Mgr. Katarína Lukáčová, PhD., Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i. Košice Stopy holokaustu na krajnom východe Slovenska: O čom (ne)vypovedajú fondy miestnych národných výborov?

Príspevok sa zameriava na možnosti a limity povojnových fondov miestnych národných výborov (MNV) ako historických prameňov k dejinám židovských komunit na krajnom východe Slovenska. Skúmané boli fondy MNV v obciach dnešných okresov Snina a Sobrance, ktoré sa od roku 1939 ocitli na politickej mape Maďarského kráľovstva. Cieľom príspevku je identifikovať, do akej miery sa osudy miestnych Židov po holokauste premietli do administratívnych dokumentov povojnových obcí. Či a ako sa v nich objavujú zmienky o preživších, o majetkových sporoch, o zisťovaní vlastníckych práv, o obnove komunit či o absencii pôvodných obyvateľov v každo dennej agende MNV. Ambíciou príspevku je zároveň poukázať na variabilnú výpovednú hodnotu týchto fondov, identifikovať ich interpretačné obmedzenia a načrtnúť smerovanie ďalšieho výskumu.

11.15 – 11.30 Diskusia

11.30 – 14.00 Prestávka

14.00 – 17.00 Valné zhromaždenie Spoločnosti slovenských archivárov

- Otvorenie valného zhromaždenia SSA
- Návrh programu
- Voľba mandátovej, volebnej a návrhovej komisie
- Správy o činnosti a hospodárení SSA za roky 2022 – 2026
- Správa revíznej komisie
- Diskusia k predneseným správam a činnosti SSA
- Uznesenie mandátovej komisie
- Voľba predsedu, členov výboru a revíznej komisie
- Prestávka
- Uznesenie volebnej komisie
- Návrh a uznesenie návrhovej komisie
- Uzavretie valného zhromaždenia

Prezidentská knižnica

09.15 – 10.15 Moderovaná diskusia 1. časť

Archívne materiály v múzejných zbierkach: dialóg kurátorov a archivárov

Hostia:

Mgr. Miroslava Slezáková, PhD., Múzeum školstva a pedagogiky CVTI SR

PhDr. Daniel Hupko, PhD., Múzeum mesta Bratislavy

PhDr. Richard Drška, Záhorské múzeum v Skalici

Mgr. Robert G. Maretta, PhD., Archív Slovenského národného múzea

10.15 – 10.30 Prestávka

10.30 – 11.30 Moderovaná diskusia 2. časť

Archívne dokumenty na výstavách: výpožičky, limity a prezentačné stratégie

Hostia:

Mgr. Katarína Nádaská, PhD., Východoslovenská galéria

Mgr. Katarína Kučerová Bodnárová, PhD., Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie

Mgr. Gábor Strešňák, Mestské múzeum v Senci

11.30 – 14.00 Prestávka

28. mája 2026

Garni Hotel Akadémia

Košice, Južná trieda 10

19.00 – 24.00 Slávnostný gala večer

- Slávnostné otvorenie
- Udelenie Plakety Spoločnosti slovenských archivárov
- Pozdrav jubilujúcim členom a členkám Spoločnosti slovenských archivárov
- Večera a voľná zábava

Objavte s nami krásy Košíc

29. mája 2026

09. 00 - 12.00 Exkurzie

- Mestský okruh: Archív mesta Košice, Historická radnica mesta Košice
- Cirkevný okruh: Stará ortodoxná synagóga na Zvonárskej ulici, Arcidiecézny archív, Dóm sv. Alžbety
- Múzejný okruh: Východoslovenské múzeum v Košiciach: expozície Pamätný dom Františka II. Rákociho - Rodošto a Košický zlatý poklad

Konferenciu podporili

Mesto Košice

Agentúra na podporu výskumu a vývoja - Zmluva č. APVV-23-O418

Dejepisný spolok v Košiciach

Slovenská historická spoločnosť pri SAV - Historický ústav SAV

www.archivari.sk

www.kosice.sk

www.svusav.sk

www.vsg.sk

www.vkjb.sk

www.dejepisnyspolok.wixsite.com/kosice/o-n-s

www.shs.sav.sk

VOLBY PREDSEDU A VÝBORU SPOLOČNOSTI SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV – PREDSTAVENIE KANDIDÁTOV

Kandidát na predsedu

**Mgr. Jozef Meliš, PhD.,
Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s.**

Absolvoval som štúdium histórie na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v rokoch 2002 – 2007 (magisterské štúdium) a v rokoch 2009 – 2013 (doktorandské štúdium). Školiteľom mojej diplomovej a dizertačnej práce zo slovenských dejín bol prof. R. Marsina. V akademickom r. 2011/2012 som absolvoval zahraničný študijný pobyt na Univerzite Jána Gutenberga v Mainzi. V rokoch 2008 – 2016 som absolvoval magisterské štúdium katolíckej teológie na RKCMBF Univerzity Komenského. Od roku 2016 do roku 2019 som pôsobil v Štátnom archíve v Bratislave na oddelení spracúvania archívnych dokumentov, v rokoch 2019 – 2021 ako vedúci Archívu v Šali. Od roku 2021 pôsobím ako správca registratúry a metodik pre správu dokumentov a projektové riadenie v Allianz – Slovenskej poisťovni, a. s. Členom Spoločnosti slovenských archivárov som od roku 2017. Od roku 2022 som členom revíznej komisie SSA. Pôsobím ako člen redakčnej rady Fóra archivárov a v redakčnej rade Archívneho almanachu ako hlavný redaktor.

Dlhodobu sa venujem archívnictvu a správe registratúr na Slovensku a vidím, že stojíme na dôležitom bode medzi tradíciou a nevyhnutnou modernizáciou. Chcel by som sa uchádzať o vašu dôveru pri vedení spoločnosti, pretože mi záleží na tom, aby náš odbor zostal silný a zároveň otvorený novým výzvam. Vnímam potrebu lepšie prepájať archívy rôznych zriaďovateľov a posilniť medzi nimi komunikáciu. Chcel by som podporiť odbornú dis-

kusiu o metodike, štandardoch a každodenných problémoch, ktoré všetci riešime. Zároveň by som rád posilnil hlas archivárov smerom k verejnosti a zriaďovateľom, aby bola naša práca lepšie chápaná. Verím, že SSA môže byť aktívnejšou platformou pre výmenu skúseností medzi kolegami. Nechcem sľubovať jednoduché riešenia, skôr ponúknuť otvorený prístup a ochotu počúvať rôzne pohľady. Dôležité je pre mňa, aby sme si zachovali odbornosť, ale aj kolegiálnosť a chuť spolupracovať. Ak vás môj prístup oslovuje, budem rád za vašu podporu.

Kandidáti na členov výboru

Mgr. Ivana Červenková, PhD., Slovenský národný archív v Bratislave

Svojou kandidatúrou do výboru Spoločnosti slovenských archivárov ponúkam našej stavovskej organizácii svoje skúsenosti v oblasti redakčnej a zostavovateľskej činnosti pri tvorbe zborníkov, článkov, propagačných a iných písomných materiálov, ako aj zručnosti nadobudnuté pri organizovaní odborných konferencií, seminárov alebo výstav. Svojou činnosťou, postavenou na spolupráci, by som chcela prispieť k budovaniu archivárskej komunity, k posilneniu jej odbornosti. Možnosti rozvoja SSA vidím v oblasti vzdelávania, a to samotných archivárov, ako aj verejnosti smerom k archívu či v propagácii nášho odboru.

Mgr. Mária Feješová, PhD., Štátny archív v Bratislave, pracovisko Archív Modra

V Modre profesijne pôsobím od októbra 2005 po uplynutí trojročného interného doktorandského štúdia na Trnavskej univerzite v Trnave. Venovala som sa takmer všetkým odborným archívnym činnostiam. Ako služobne aj vekovo druhá najstaršia v kolektíve v súčasnosti pomáhám pri zaškoloňovaní novej generácie mojich kolegov.

Svoje druhé funkčné obdobie vo výbore SSA by som chcela stráviť rovnako ako doteraz, teda najmä edičnou činnosťou. Vidím svoje miesto aj pri príprave podkladov na napĺňanie obsahu webového sídla SSA, ktoré je popri vydaných tituloch a zorganizovaných podujatiach najväčším úspechom výboru SSA. Jeho význam bude stále rásť, pretože virtuálny priestor poskytuje možnosti aj na samostatné online aktivity, podujatia a formáty, nielen na prezentáciu fyzicky realizovaných. Práca vo výbore mi dáva príležitosť robiť zmysluplné veci s dosahom na celú slovenskú spoločnosť, podieľať sa na vývoji a smerovaní SSA, nebyť pasívna a kritizujúca, ale činorodá a konštruktívna.

**Mgr. Jana Gubášová Baherníková, PhD.,
Archív Slovenskej akadémie vied v Bratislave**

Som absolventkou odboru archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2009). Počas štúdia v roku 2007 som nastúpila do Ústredného archívu Slovenskej akadémie vied (dnes Archív SAV) ako archivárka, od roku 2015 pôsobím vo funkcii riaditeľky. V roku 2019 som ukončila externé doktorské štúdium na Historickom ústave SAV. Venujem sa dejinám vedy a techniky, spracovávaníu a sprístupňovaniu archívnych fondov úradnej aj neúradnej proveniencie a metodike sprístupňovania archívnych fondov a archívnych zbierok.

Naďalej sa chcem podieľať na budovaní a zlepšovaní SSA ako platformy pre profesijný rast a budovanie kolegiality medzi archivármi, správcami registratúr a tiež odborníkmi z ďalších príbuzných profesií. V prípade zvolenia za členku výboru SSA by som sa rada naďalej venovala aktivitám, ktoré aktuálne vykonávam ako tajomníčka SSA, prípadne aj ďalším, ktoré majú potenciál zlepšiť chod celého občianskeho združenia.

**Mgr. Jana Kafúnová,
Slovenský národný archív v Bratislave**

Ako kandidátka do výboru SSA by som ho rada rozšírila o členku zo Slovenského národného archívu, no predovšetkým som za to, aby sa táto naša skvelá malá komunita spájala a spolupracovala navzájom. V SNA pôsobím od roku 2014 a nikdy mi nebolo cudzie urobiť niečo nad rámec mojej pracovnej náplne, či už pri organizovaní konferencií, workshopov, pomoci s prekladmi textov do/z angličtiny, pri realizovaní výstav, propagovaní archívu na sociálnych sieťach. V dnešnej dobe považujem za viac ako nevyhnutné otvárať archívy verejnosti a približovať našu prácu predovšetkým mladším generáciám, ktoré majú v rukách nielen našu budúcnosť, ale i minulosť, ktorú v archívoch strážime.

**Mgr. Robert Gregor Maretta, PhD.,
Archív Slovenského národného múzea
v Bratislave**

Som absolvent odboru archívnictvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2008). Už počas vysokoškolského štúdia som začal pôsobiť ako archivár v Slovenskom národnom archíve, oddelení starších fondov, neskôr som pracoval ako správca registratúry – archivár na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 2017 som nastúpil ako archivár do Slovenského národného múzea, kde v súčasnosti pôsobím vo funkcii vedúceho Archívu SNM a zároveň vedúceho Knižnice SNM. V publikačnej činnosti sa venujem stredovekej diplomatiike, cirkevným dejinám, významným osobnostiam a dejinám vybraných inštitúcií, archivistike a sprístupňovaniu archívnych fondov. Som členom SSA od roku 2007, od roku 2018 pôsobím ako člen jej výboru a od roku 2022 ako jej podpredseda.

V prípade môjho opätovného zvolenia za člena výboru SSA na roky 2026 – 2030 by som chcel napomáhať k zviditeľneniu archívov a archivárov v spoločnosti na Slovensku, zlepšeniu činnosti SSA v oblasti rozvoja archívnej teórie a metodiky, edičnej a redakčnej činnosti, prípravy odborných podujatí, prípadne ďalších úloh vyplývajúcich z činnosti výboru SSA.

**Mgr. Martina Orosová, PhD.,
Univerzita Komenského v Bratislave,
Filozofická fakulta, Katedra archívnictva
a muzeológie**

Rozhodla som sa kandidovať do výboru, pretože chcem pokračovať v práci pre SSA v novej role a sústrediť sa na oblasti kľúčové pre ďalší rozvoj nášho občianskeho združenia. Verím v komunitu, ktorá stojí na profesionalite, odbornom a transparentnom dialógu, spolupráci a vzájomnej podpore. Chcem prispievať k tomu, aby sa SSA naďalej rozvíjala ako odborná autorita, aj ako priestor, kde sa cítíme doma. Mojim cieľom je rozvíjať najmä obsah webovej stránky archivari.sk a vytvoriť z nej moderný a živý priestor pre archivárov, študentov i širšiu verejnosť. Predstavujem si ju ako portál slovenského archívnictva, ktorý by bol nielen prezentáciou odborných a publikačných aktivít, ale aj platformou pre celoživotné vzdelávanie archivárov a správcov registratúr. Kandidujem s presvedčením, že moje skúsenosti z vedenia združenia môžu byť pre výbor i celé združenie prínosom.

Peter Chlepko,
Kanadevia Inova Slovensko, s. r. o.

Som absolvent odboru história na Trnavskej univerzite v Trnave (Mgr., 2018) a odboru archívniectvo na Univerzite Hradec Králové (PhD., 2022). Po krátkom pôsobení v Liptovskom múzeu v Ružomberku som pracoval ako archívár a správca registratúry v spoločnostiach Slovnaft, a. s., a Slovenská sporiteľňa, a. s. V súčasnosti pôsobím ako špecialista na implementáciu ERP systému v spoločnosti Kanadevia Inova, kde zodpovedám za doménu document managementu.

V korporátnom prostredí som tvoril interné normy, nastavoval procesy, riadil projekty digitalizácie a zabezpečoval dodržiavanie interných pravidiel v súlade s legislatívou. Zameriavam sa na modernú správu registratúry, elektronizáciu procesov a inovatívne riešenia v oblasti archívniectva a registratúry. Pôsobím ako externý spolupracovník Centra urbánnej histórie pri Univerzite Hradec Králové a aktívne sa venujem výskumu dejín na území Slovenska v stredoveku.

Ako člen výboru by som chcel podporiť užšiu spoluprácu medzi správcami registratúry a archívármi zo súkromných aj verejných inštitúcií. Mojm cieľom je vytvárať priestor pre otvorenú odbornú

diskusiu o moderných výzvach v správe registratúr a archívov a posilniť prepojenie medzi štátnym dozorom a súkromnoprávnymi pôvodcami. Verím, že lepšia koordinácia, výmena skúseností a spoločné riešenie problémov prispievajú k profesionálnemu rozvoju celého odboru.

Mgr. Marta Švoliková,
Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Levice

Od roku 1986 pracujem v levickom archíve, členkou – hospodárkou výboru SSA som od roku 2014. Rada by som odovzdala svoju funkciu niekomu mladšiemu, ostala by som pracovať vo výbore. Na starosť by som si zobrala členskú základňu, prihlášky, platby členského.

VÝBOR(N)OVINY

ZÁPISNICA ZO ZASADNUTIA VÝBORU SPOLOČNOSTI SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV 22. JANUÁRA 2026 V BRATISLAVE

Program:

1. Edičná činnosť SSA
  - a. Fórum archivárov
  - b. Archívny almanach
  - c. Zborník SSA 2024
  - d. povinné výtlačky
2. Podujatia
  - a. Seminár z cyklu Osobnosti slovenského archívnictva – Vladimír Horváth 2026
  - b. Archívne dni 2026
3. Valné zhromaždenie SSA 2026 – príprava (voľby, zmena stanov – sídla SSA)
4. Rôzne

Fórum archivárov: Nové číslo bude v najbližších dňoch zverejnené na webe archivari.sk a informáciu o tom zašle M. Orosová členom e-mailom.

Archívny almanach: Pre SSA sa stáva veľmi náročné (finančne aj kapacitne) vydávať každoročne zborník, Archívny almanach a 3x ročne Fórum archivárov. Idea tohto výboru je namiesto tlače platiť autorské honoráre a odmeny redaktorom, ktorí tieto činnosti robia momentálne zadarmo. Znamenalo by to vydávať publikácie a časopisy ako elektronické, ktoré by boli lacnejšie a dostupnejšie. Idea redakčnej rady Archívneho almanachu je pretvoriť ročenku na periodikum, ktoré by vychádzalo 2x ročne. Jedno číslo by obsahovalo príspevky z archívnych dní, resp. seminára z cyklu Osobnosti slovenského archívnictva (ako náhrada za zborník) a druhé číslo by tvorili rôzne príspevky ako v aktuálnej ročenke. Takéto základné nastavenie by umožnilo pokúsiť sa plniť aj ďalšie podmienky potrebné na uchádzanie sa o zaradenie Archívneho almanachu do vedeckých databáz.

Zborník SSA 2024: Zborník zalomí firma Equilibria, ale na tlač aktuálne nie sú finančné prostriedky. Je potrebné pripraviť licenčné zmluvy pre autorov zborníka a Archívneho almanachu aj na možnosť prístupnosti publikácií online.

Povinné výtlačky: J. Gubášová Baherníková urobila revíziu povinných výtlačkov publikácií,

ktoré vydala SSA, v Slovenskej národnej knižnici, Univerzitnej knižnici v Bratislave, štátnych vedeckých knižniciach v Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach, Ústrednej knižnici SAV na základe údajov z online katalógov a tiež ich zachovanie v registratúre SSA. Chýbajúce publikácie budú knižniciam zaslané. Problém je s niektorými titulmi, ktoré už nemáme na sklade. Ak by niekto vedel o exemplároch týchto publikácií, ktoré by bolo možné spätne venovať SSA na tento účel, môžu ich doručiť J. Gubášovej Baherníkovej:

Archívy po roku 1989. Víťazstvá a prehry – 4 ks

Dejiny archívov na Slovensku – 5 ks

Zbierky v archívoch – 5 ks

Zborník SSA 2014 (Prvá svetová vojna v archívnych dokumentoch/Prvý krok k modernej organizácii československého archívnictva) – 1 ks

Bitka pri Moháči – historický medzník v dejinách strednej Európy (490. výročie) – 1 ks

Archívny almanach 2017 (aj keď ešte nevydávala SSA) – 5 ks

Archívny almanach 2019 (aj keď ešte nevydávala SSA) – 4 ks

Seminár z cyklu Osobnosti slovenského archívnictva 2026: Na seminár v roku 2026 ponúkol Archív mesta Bratislavy pripomenutie si nedožitej storočnice Vladimíra Horvátha. Výbor SSA sa zatiaľ nerozhodol, či budeme seminár robiť každoročne alebo každý druhý rok (v roku, v ktorom nie sú archívne dni). AMB v každom prípade podujatie k výročiu V. Horvátha organizovať bude.

Archívne dni 2026: M. Orosová podala informáciu o doteraz prihlásených príspevkoch. V. Nováková navrhla, či by niekto vedel na AD informovať o aktuálnom stave preberania archívnych dokumentov z magistrátov miest zo súčasného obdobia. Program musí byť uzatvorený a graficky spracovaný do konca februára. Na webe archivari.sk bude vytvorená podstránka k AD 2026, kde budú zverejnené všetky informácie o podujatí a prihlasovací formulár pre účastníkov. Š. Hrivňák poslal mailom informáciu, že ako predseda sekcie archívnictva SHS požiadal o poskytnutie financií na AD. Pridelenie zatiaľ schválené nie je. Účastnícky poplatok – návrh: účasť + slávnostná večera – 70,00 € (pre členov SSA 60,00 €), iba účasť – 40,00 € (pre členov SSA 30,00 €). M. Orosová pripraví listy so žiadosťou o prevzatie záštity pre primátora mesta Košice a prezidenta R. Schustera, keď už bude definitívny program. Adresu R. Schustera má M. Tunega. Exkurzie – možnosti: Archív mesta Košice, historická radnica, katakom-

by, Miklušova väznica, Hurbanova veža, Rákociho krypta v Dóme sv. Alžbety, Múzeum VSE, Arcibiskupský archív, Pamätná výstava Sándora Máraia.

Rôzne: M. Orosová už vopred oboznámila členov výboru a revíznej komisie SSA s listom riaditeľa Slovenského národného archívu, ktorý nesúhlasí, aby SSA mala naďalej sídlo na adrese SNA a žiada o jeho okamžitý presun. Nesúhlasil ani s návrhom, že zmena sídla bude v máji predložená na valnom zhromaždení SSA. Po rôznych úvahách, napr. zriadiť si sídlo na Filozofickej fakulte UK, vzišla ako najlepšia, aj keď platená, možnosť využiť služby niektorej spoločnosti, ktorá ponúka možnosť zriadiť virtuálne sídlo. Fyzické sídlo SSA aj tak nepotrebuje.

M. Orosová informovala o konečnom vyúčtovaní zborníka o Márii Jeršovej. Celkové náklady boli vyčíslené na 6 235,00 € (5 500,00 € dotácia z Kultminor + 12% spolufinancovanie).

Na zlepšenie príjmov SSA navrhla M. Orosová vytvorenie (plateného) priestoru na webe archivari.sk pre firmy, ktoré ponúkajú tovary a služby pre archívy – nielen banner, ale samostatný priestor na ich prezentáciu.

Prijatie novej členky: výbor SSA prihlášku za člena SSA schválil.

Zapísala: *Jana Gubášová Baherníková*
Overila: *Martina Orosová*

ZÁPISNICA ZO ZASADNUTIA VÝBORU SPOLOČNOSTI SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV 12. FEBRUÁRA 2026 V BRATISLAVE

Program:

1. Valné zhromaždenie SSA 2026 – príprava (voľby, zmena stanov – sídla SSA)
2. Rôzne

Valné zhromaždenie SSA 2026: Prítomní konštatovali nutnosť mať do volieb pripravený zoznam kvalitných kandidátov do výboru SSA, ako aj kandidátov na predsedu SSA. Prítomní členovia

výboru a revíznej komisie deklarovali svoj záujem, resp. nezáujem kandidovať do ďalšieho funkčného obdobia. Výzva kandidovať bude zaslaná všetkým členom SSA prostredníctvom e-mailu a bude zverejnená aj na webe a sociálnych sieťach. Zároveň budú potenciálni kandidáti oslovení priamo členmi výboru. Záujemcovia o kandidatúru zašlú do konca marca svoju fotografiu a krátky profil o sebe a predstave svojho pôsobenia vo výbore/revíznej komisii do redakcie Fóra archivárov.

Archívne dni 2026: Z prihlásených príspevkov boli vyradené tie, ktoré sa tematicky nehodia do programu, ale autori budú požiadaní, aby zaslali texty na publikovanie do Archívneho almanachu alebo Fóra archivárov. Ostatné príspevky boli rozdelené do tematických blokov. Prednášky budú 27. mája 2026 popoludní a 28. mája 2026 dopoludnia. Popoludnie druhého dňa je rezervované pre valné zhromaždenie SSA a po ňom sa uskutoční spoločenský galavečer. Tretí deň 29. mája 2026 sú naplánované exkurzie po meste Košice.

Moderovaná diskusia o vzťahoch archívov a múzeí sa uskutoční 28. mája 2026 dopoludnia v dvoch blokoch na dve samostatné témy. Prihlásení diskutujúci a určení moderátori si scenár a potenciálne témy diskusie rámcovo dohodnú na online stretnutí pred archívnymi dňami.

M. Orosová navrhla rezervovať celú kapacitu hotela Academia Garni Hotel (aktuálne je rezervovaných 30 zo 60 postelí). M. Švolíková pripraví zoznam jubilentov – členov SSA.

Iné: Výboru SSA boli doručené dve nové prihlášky. Obaja kandidáti boli výborom SSA prijatí za členov.

M. Orosová zriadila virtuálne sídlo SSA na adrese Karpatské námestie 10A, 831 06 Bratislava. Oznam o zmene sídla zašle všetkým členom a partnerom SSA, ako aj riaditeľovi Slovenského národného archívu, ktorý zmenu sídla požadoval.

J. Meliš pripravil návrh štatútu Archívneho almanachu, zašle ho všetkým členom výboru a revíznej komisie SSA. Prerokovaný bude na niektorom z nasledujúcich zasadnutí. Zároveň prezentoval svoju ideu samostatnej webovej stránky Archívneho almanachu po jeho rekvalifikácii na elektronické periodikum.

Zapísala: *Jana Gubášová Baherníková*
Overila: *Martina Orosová*

ZÁPISNICA Z ONLINE ZASADNUTIA VÝBORU SPOLOČNOSTI SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV 19. MARCA 2026

Program:

1. Edičná činnosť SSA
2. Podujatia
3. Valné zhromaždenie SSA 2026
4. Rôzne

Edičná činnosť SSA: Archívny almanach č. 1/2026 je vo fáze autorských úprav príspevkov, potom bude nasledovať redakčná korektúra. Redakcii boli doručené aj prvé dva príspevky zo seminára o Františkovi Sedlákovi do č. 2/2026. Redakčná rada má už k dispozícii na pripomienkovanie návrh štatútu Archívneho almanachu. J. Meliš ho zašle aj členom výboru SSA. Fórum archivárov má uzávierku do konca marca. V č. 1/2026 budú okrem iného uverejnené do uzávierky doručené profily prihlásených kandidátov na predsedu SSA, členov výboru SSA a členov revíznej komisie SSA.

Archívne dni 2026: Výbor SSA a zástupcovia Archívu mesta Košice prerokovali a rozdelili si aktuálne úlohy: zástita nad podujatím, stanovenie účastníckeho poplatku, grafická výroba a tlač programu, účasť pracovníkov partnerských organizácií, výroba a distribúcia prihlasovacieho formulára, organizačné zabezpečenie panelovej diskusie o vzťahoch archívov a múzeí, oslovanie sponzorov a finančné zabezpečenie podujatia.

Valné zhromaždenie SSA 2026 aj voľby budú prebiehať iba prezenčne. Niektorí kandidáti už potvrdili svoj záujem kandidovať. Zároveň budú oslovení aj všetci ostatní doteraz navrhnutí kandidáti a zverejní sa všeobecná výzva na kandidovanie (e-mail členom, príp. sociálne siete, web). V rámci valného zhromaždenia bude predložený návrh na zmenu stanov SSA v prvom rade z dôvodu vynútenej zmeny sídla SSA. Okrem toho by bolo dobré predložiť na diskusiu aj ďalšie návrhy na zmenu alebo doplnenie. Napr. možná úprava počtu členov výboru SSA, upraviť postup v prípade, ak pre nedostatok náhradníkov počas funkčného obdobia nebude plný počet členov výboru alebo revíznej komisie z dôvodu odstúpenia niektorého člena, a tiež v prípade odstúpenia predsedu SSA, upraviť „prechodné obdobie“ po voľbách – ako a v akom časovom horizonte sa majú vymeniť pôvodný a novozvolený výbor SSA. Okrem štatútu by bolo dobré predložiť na schválenie aj štatút plaketky SSA a štatút Ceny Elemíra Rákoša. Taktiež by si výbor SSA mal schváliť rokovací poriadok.

Rôzne: Nefunguje webový formulár na prihlasovanie sa za člena SSA – požiadavka na webmasterku o opravu. M. Orosová rozpošle žiadosť o poukázanie 2% pre SSA. SSA bola doručená jedna žiadosť o prijatie za člena, ktorú prítomní členovia výboru SSA jednohlasne prijali.

Zapísala: *Jana Gubášová Baherníková*
Overila: *Martina Orosová*

ZÁPISNICA ZO ZASADNUTIA VÝBORU SPOLOČNOSTI SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV 23. APRÍLA 2026 V BRATISLAVE

Program:

1. Edičná činnosť SSA
2. Podujatia
3. Valné zhromaždenie SSA 2026
4. Rôzne

Edičná činnosť SSA: Hlavný redaktor Archívneho almanachu J. Meliš predložil vopred na rokovanie výboru nový štatút Archívneho almanachu, ktorý vyjadruje jeho premenu na periodikum. Po prerokovaní a drobných úpravách výbor schválil jeho konečné znenie.

Archívne dni 2026: Výbor SSA bol informovaný o stave prihlasovania účastníkov, overil pripravenosť jednotlivých častí podujatia, prerokoval finančné krytie jednotlivých položiek, vybral menu na slávnostný večer. Je potvrdená zástita od primátora mesta Košice a prezidenta R. Schustera, ktorý sa aj osobne zúčastní na otvorení konferencie. Moderátori panelovej diskusie zorganizujú vopred online stretnutie s prihlásenými diskutujúcimi, aby si pripravili okruh tém a priebeh diskusie.

Valné zhromaždenie SSA 2026: Členovia SSA, ktorí sa zúčastnia iba valného zhromaždenia (VZ), konferenčný poplatok neplatia. Je potrebné to pre istotu uviesť aj v pozvánke na VZ.

M. Orosová pripraví ešte kampaň na prihlasovanie kandidátov na voľby do orgánov SSA. Aktuálne ešte nie je dostatočný počet kandidátov do jednotlivých orgánov SSA. Prejaviť vôľu kandidovať bude, samozrejme, možné aj priamo počas zasadnutia valného zhromaždenia.

Program valného zhromaždenia:

1. Voľba mandátovej a volebnej komisie a návrhovej komisie
2. Správa o činnosti a hospodárení SSA
3. Správa revíznej komisie SSA
4. Diskusia k predneseným správam a iným záležitostiam
5. Návrh na schválenie rokovacieho poriadku orgánov SSA a zmien stanov SSA
6. Voľby do orgánov SSA
7. Prestávka
8. Vyhlásenie výsledkov volieb do výboru SSA, revíznej komisie a voľby predsedu.
9. Hlasovanie o návrhu uznesenia
10. Uzavretie valného zhromaždenia

Rôzne: Štatút plakety SSA – overiť, či je aktuálne znenie uverejnené vo Fóre archivárov č. 2/2013 a zverejniť ho na webstránke archivari.sk. R. G. Marretta zároveň aktualizuje zoznam všetkých ocenených plaketou. Štatút Ceny Elemíra Rákoša – návrh na prerokovanie buď na májové zasadnutie výboru SSA, alebo per rollam. Rokovací poriadok SSA – predložený bol pôvodný návrh z roku 2024. Výbor po prerokovaní a oprave schválil návrh rokovacieho poriadku, ktorý bude predložený na schválenie valným zhromaždením.

Výbor SSA odsúhlasil udelenie plakety SSA a odovzdanie pamätných listov primátorovi mesta Košice a prezidentovi R. Schusterovi.

Výboru SSA bola doručená jedna nová prihláška za člena SSA, ktorá bola jednohlasne prijatá.

Zapísala: *Jana Gubášová Baherníková*
Overila: *Martina Orosová*

NOVINKY Z ICA

VYHLÁSENIE O DIGITÁLNYCH PRÁVACH NA OCHRANU PAMÄŤOVÝCH INŠTITÚCIÍ ONLINE

Medzinárodná rada archívov oficiálne podpísala Vyhlásenie o digitálnych právach na ochranu pamäťových inštitúcií online, čím sa pripojila k inštitúciám, ktoré požadujú ochranu základných práv aj v online priestore.

Toto stanovisko upozorňuje na zásadný problém dnešnej digitálnej doby: knižnice, archívy a múzeá – teda pamäťové inštitúcie – postupne strácajú možnosti plniť svoje verejné poslanie v online prostredí tak, ako ho desaťročia plnili vo fyzickom svete. Dokument vychádza z presvedčenia, že tieto inštitúcie sú základným pilierom demokratickej spoločnosti. Uchovávajú kultúrne, umelecké a vedecké dedičstvo, zabezpečujú dlhodobý prístup k poznaniu a umožňujú rovnaké vzdelávacie príležitosti bez ohľadu na príjem či miesto bydliska. Zároveň poskytujú zázemie pre výskum, tvorbu a kritické myslenie – od akademikov až po novinárov a umelcov. Bez ich práce by mnohé zdroje zanikli alebo by sa stali nedostupnými. Problém však spočíva v tom, že v digitálnom prostredí sa podmienky radikálne zmenili. Veľká časť obsahu je uzavretá v komerčných platformách, viazaná prísnyimi licenčnými zmluvami alebo technickými obmedzeniami, ktoré inštitúciám znemožňujú materiály zbierať, archivovať, zálohovať či sprístupňovať pre výskum. Inými slovami, práva a možnosti, ktoré mali knižnice, archívy a múzeá v „analogovom“ svete, sa online oslabili alebo úplne vytratili.

Stanovisko preto formuluje jednoduchý, no zásadný princíp: to, čo bolo legálne a legitímne offline, musí byť možné aj online. Pamäťové inštitúcie potrebujú jasné zákonné práva na digitalizáciu, uchovávanie a kontrolované sprístupňovanie digitálnych zdrojov, ako aj možnosť spolupracovať a deliť sa o zbierky medzi sebou. Zároveň musia byť chránené pred neprimeranými zmluvnými podmienkami a finančnými tlakmi, ktoré by ohrozili ich verejnú úlohu. Ide teda o výzvu pre tvorcov politik, aby prispôsobili legislatívu realite digitálneho sveta a zabezpečili, že verejný záujem na

ochrane a sprístupňovaní kultúrneho dedičstva nezostane podriadený výlučne komerčným pravidlám trhu. Stanovisko je apelom na zachovanie rovnováhy medzi autorským právom, technologickým vývojom a verejným právom na prístup k poznaniu.

Dokument vychádza zo správy s názvom *Securing Digital Rights for Libraries: Towards an Affirmative Policy Agenda for a Better Internet* z roku 2022. Prvýkrát bol podpísaný na sympóziu *Aruba Connecting our Shared Heritage: Linking (Dutch) Caribbean Heritage Institutions and Collections* v meste Oranjestad v dňoch 8. – 12. apríla 2024.

ICA vyzýva svoje členské inštitúcie, najmä národné archívy, aby podpísali vyhlásenie o digitálnych právach a pripojili sa k tejto globálnej iniciatíve.¹

Prieskum o archívoch a zmene klímy

Pracovná skupina pre zmenu klímy (CCWG) spúšťa prieskum o archívoch a zmene klímy, ktorého cieľom je preskúmať, ako klimatická zmena ovplyvňuje archívne inštitúcie. Pozýva archivárov a správcov registratúry, aby sa podelili o svoje skúsenosti a podnety, prispeli k identifikácii existujúcich medzier v poznaní a zapojili sa do hľadania spoločných prístupov a stratégií.

Cieľom prieskumu je zhromaždiť informácie o vplyvoch klimatických zmien na archívy – či už ide o postupné zmeny, alebo náhle udalosti – a o stratégiách, ktoré už archívne inštitúcie zaviedli s cieľom pripraviť sa na tieto výzvy. Získané odpovede pomôžu zmapovať dostupné zdroje, podporiť delenie sa o poznatky a identifikovať oblasti, v ktorých je potrebná ďalšia podpora.

Po zhromaždení údajov podskupina CCWG, zameraná na vplyvy klímy, bude analyzovať výsledky a zverejní ich na webovom sídle ICA. Tým poskytne kolegom z celého sveta prístup k relevantným zdrojom a príkladom z praxe. Zistenia poslúžia ako východisko pre ďalšie aktivity, medzi ktoré bude patriť aj organizovanie webinárov, školení, výskumných iniciatív a tvorba praktických nástrojov zameraných na posilnenie odolnosti archívov.²

ICA sa pripája k partnerským organizáciám vo výzve na ochranu archívov a kultúrneho

dedičstva v súvislosti s konfliktom v Iráne, v oblasti Perzského zálivu a vo východnom Stredomorí

Medzinárodná rada archívov (ICA) vyjadruje hlboké znepokojenie nad eskaláciou nepriateľských akcií, ktoré zasahujú Irán, oblasť Perzského zálivu a východné Stredomorie, ako aj nad rizikami, ktoré tento vývoj predstavuje pre archívy, inštitúcie kultúrneho dedičstva a kultúrne pamiatky. Pripájame sa k výzvam partnerských organizácií vrátane UNESCO a Medzinárodnej rady múzeí (ICOM), ktoré upozorňujú na ničenie a pretrvávajúce hrozby, ktorým kultúrne dedičstvo v tomto regióne čelí.

ICA opätovne zdôrazňuje význam rešpektovania medzinárodného humanitárneho práva a zabezpečenia ochrany civilného obyvateľstva. Zároveň vyzýva všetky zúčastnené strany, aby sa zdržali akýchkoľvek konaní, ktoré by mohli poškodiť alebo zničiť dokumentárne a kultúrne dedičstvo, v súlade s Dohovorom o ochrane kultúrnych statkov v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954.

ICA zároveň pripomína Všeobecnú deklaráciu o archívoch, prijatú ICA a schválenú Generálnou konferenciou UNESCO na jej 36. zasadnutí, ktorá potvrdzuje, že archívy „zohrávajú zásadnú úlohu pri rozvoji spoločností tým, že uchovávajú a podporujú individuálnu aj kolektívnu pamäť.“ Zároveň opätovne potvrdzuje princípy uvedené v Deklarácii o ochrane archívov, knižníc, múzeí a miest kultúrneho dedičstva počas ozbrojených konfliktov a politickej nestability, ktorá zdôrazňuje zodpovednosť všetkých aktérov za ochranu kultúrneho dedičstva v čase kríz.

Archívy predstavujú nenahraditeľnú súčasť kultúrneho dedičstva ľudstva a musia byť chránené. Ochrana archívov a kultúrneho dedičstva je nevyhnutná nielen pre zachovanie historického záznamu, ale aj pre zabezpečenie zodpovednosti, podporu zmierenia a umožnenie obnovy spoločností na základe ich spoločnej pamäti a kolektívnej minulosti.

Adriána Klincová

Archív Slovenského národného múzea

¹ Vyhlásenie možno podpísať na: <https://ourfuturememory.org/full-statement/>.

² Prieskumu je možné zúčastniť sa na: <https://icarchives.limequery.org/528765?lang=en>.

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV – SPRÁVY

ARCHÍV MATICE SLOVENSKEJ UDRŽIAVA ODKAZ JOZEFA CÍGERA HRONSKÉHO STÁLE ŽIVÝ

V pondelok 23. februára 2026 sa uskutočnilo v Martine spomienkové podujatie pri príležitosti 130. výročia narodenia spisovateľa, učiteľa, maliara, redaktora, nakladateľa, publicistu, projektanta a správcu Matice slovenskej Jozefa Cígera Hronského (1896 – 1960). Organizátormi akcie boli Archív Matice slovenskej, Vydavateľstvo Matice slovenskej a Miestny odbor Matice slovenskej v Martine.

Spomienkový maratón sa začal na Národnom cintoríne v Martine pri hrobe dejateľa, kde sa v krátkosti pripomenul jeho pohnutý životný osud aj posmrtná strastiplná cesta do vlasti. Slávnosti sa zúčastnili poprední predstavitelia Matice slovenskej, mesta Martin či Slovenskej národnej knižnice, ktorí za svoje inštitúcie nakoniec položili vence a zapálili kahanec. Spomienky sa zúčastnili aj príbuzní Jozefa Cígera Hronského. Celý akt bol zakončený modlitbou prednesenou vikárom rímskokatolíckej cirkvi a následným posvätením hrobu manželov Hronských.

Program spomienkového podujatia sa následne z Národného cintorína presunul do autentických priestorov Domu Jozefa Cígera Hronského, kde si mohli záujemcovia vypočuť odborný výklad o živote a diele Hronského v podaní dlhoročnej pracovníčky Archívu Matice slovenskej (MS) a lektorky stálej expozície Heleny Bellákovéj. Obecenstvu bola premietnutá reportáž s názvom *Múzeum Jozefa Cígera Hronského: Expozícia života a tvorby významného spisovateľa* z dielne Národného osvetového centra. Po príhovoroch správcu Matice slovenskej Maroša Smolca a syna netere Jozefa Cígera Hronského Milana Macuľu nasledovala prednáška doc. Evy Orbanovej *Jozef Cíger Hronský. Vlast' nosil vo svojom srdci*, ktorá sa dlhé roky zaoberá osobnosťou a dielom Jozefa Cígera Hronského a taktiež sa prostredníctvom výskumu a na neho nadväzujúceho plánovaného dokumentárneho filmu snaží očistiť meno Hronského od nálepky vojnového zločinca. Do následnej diskusie sa účastníci podujatia aktívne

Obr. 1. Účastníci spomienkového podujatia k 130. výročiu narodenia J. C. Hronského v jeho dome v Martine.

Zdroj: Informačné ústredie Matice slovenskej.

zapojili. Záver spomienkového dňa patril pozdravu od Svetozára Hikkela, krstného otca celoslovenskej súťaže v prednese slovenských povestí *Šaliansky Matko Jozefa Cígera Hronského*, ktorý sa zo zdravotných dôvodov akcie nemohol zúčastniť. V pláne je odovzdanie ručne maľovanej kroniky a cien súťaže od pána Hikkela do zbierok Archívu Matice slovenskej. Riaditeľka Vydavateľstva Matice slovenskej Ingrid Majeriková v poslednom vstupe pútavo priblížila vystavené diela Jozefa Cígera Hronského z vydavateľskej produkcie Vydavateľstva Matice slovenskej od roku 1990 a ponúkla možnosť zakúpenia niektorých z nich. Úplne na záver odznela v podaní Priekopčanky hymna Matice slovenskej *Kto za pravdu horí*, ktorú si so súborom zborovo zapievalo aj obecenstvo.

Podujatím moderátorsky sprevádzala riaditeľka Vydavateľstva Matice slovenskej Ingrid Majeriková a o hudobné vstupy sa postarali folklorista a hudobník Jozef Mak a kolektívny člen Miestneho odboru Matice slovenskej v Martine a folklórny súbor Základnej organizácie Jednoty dôchodcov Slovenska Spevokol Priekopčanka.

Informáciami a emóciami nabitý deň v sebe niesol silné posolstvo: nezabúdať a stále si pripomínať Jozefa Cígera Hronského nielen ako spisovateľa, ale aj ako všestrannú a nenahraditeľnú osobnosť, ktorej zásluhy o utváranie slovenského národného a kultúrno-spoločenského diania v 20. storočí sú nesporné a nezastupiteľné.

V tejto súvislosti dávame do pozornosti širokej archívnej societe expozíciu **Jozef Cíger Hronský Život bez oddychu**, ktorá je umiestnená v autentických priestoroch spisovateľovho domu a prístupňuje prostredníctvom originálnych dokumentov život a dielo Jozefa Cígera Hronského, jedného z najvýznamnejších predstaviteľov poprevratovej literatúry, ktorý svoje ťažiskové literárne diela vytvoril práve v Martine. Autentické písomné a obra-

zové dokumenty, vecné pamiatky a výtvarné diela privezené z Argentíny, krajiny jeho posledného pobytu, predstavujú Jozefa Cígera Hronského aj ako technického kresliča, projektanta, ale hlavne výtvarníka, ktorý počas svojho života v zahraničí významne uplatnil svoj výtvarný talent. Kolektív Archívu Matice slovenskej pripravil modernú a vysoko esteticky hodnotnú expozíciu, ktorá je otvorená od 4. augusta 2010. Autorkou scenára výstavy a katalógu je PaedDr. Vlasta Bellová.

Expozícia sprístupňuje: panelovú výstavu (panely v tvare otvorenej knihy); dobové fotografie spisovateľa od útleho detstva, z rodinného prostredia a posledných rokov života v zahraničí; vecné pamiatky z osobnej pozostalosti; ukážky výtvarných prác (malby, vitráže, keramiku); ukážky literárnej tvorby a mnohé vydania jeho publikácií; životopisné dokumenty; 3D miestnosť na premietanie filmov pre deti; prezentácie videofilmov (Jozef Cíger Hronský, Jozef Cíger Hronský – Mária Macuľová, Beseda Augustína Maťovčíka s Hronského neterou Máriou Macuľovou) podľa výberu; film Karola Plicku z pobytu matičnej delegácie v USA v rokoch 1935/1936, ktorú viedol J. C. Hronský, vtedajší tajomník Matice slovenskej (Za Slovákmi od New Yorku po Mississippi; nemý film; 45 min.).

Takisto upriamujeme pozornosť aj na reportáž o Dome Jozefa Cígera Hronského v Martine – mieste, kde sa spája bohatá literárna história so živou kultúrou našej národnej pamäti. Reportáž vás zavedie do autentických priestorov domu, kde legendárny spisovateľ, redaktor a správca Matice slovenskej žil a tvoril – a kde Archív Matice slovenskej sprístupňuje a stará sa o jedinečnú expozíciu jeho života a diela. Osobnosť Jozefa Cígera Hronského je v kontexte doby, mesta Martin a Matice slovenskej neprehliadnuteľná. Jeho životné peripetie a bohatá pracovná činnosť si určite zaslúžia návštevu autentického prostredia rodinného domu postaveného v rokoch 1937 až 1939 podľa vlastných návrhov a plánov. Objavte osobnosť, ktorá významne ovplyvnila slovenskú literatúru a kultúrnu organizáciu v 20. storočí a ktorá je svojou tvorbou inšpiratívna dodnes. Reportáž autorsky pripravilo Národné osvetové centrum prostredníctvom projektu Slovakia. Samotná reportáž, ako aj bližšie informácie o expozícii sú dostupné na adrese: <https://matica.sk/vedecke-pracoviska/archiv-matrice-slovenskej/stala-expozicia-dom-jozefa-cigera-hronskeho/>.

V tomto roku si pripomínáme viaceré výročia v súvislosti so spisovateľom, učiteľom, maliarom, redaktorom, nakladateľom, publicistom, projektantom a správcom Matice slovenskej Jozefom Cígerom Hronským (1896 – 1960). Archív Matice

Obr. 2. Pohľad na Dom J. C. Hronského v Martine, v ktorom sa nachádza stála expozícia.

Zdroj: Matica slovenská.

Obr. 3. Pohľad na výstavné panely v Dome J. C. Hronského. Foto: Jozef Paulenka.

slovenskej v Martine plánuje pri príležitosti 90. výročia cesty delegácie Matice slovenskej do USA, ktorú viedol Jozef Cíger Hronský, pripraviť akciu venovanú Slovákom žijúcim v zahraničí. Na začiatok leta, keď si pripomenieme 66. výročie smrti Hronského, je v pláne podujatie zamerané na rodiny s deťmi a predovšetkým detské publikum. Záujemcovia sa môžu tešiť na rôznorodé exteriérové a interiérové aktivity.

Expozícia sa teší veľkému záujmu verejnosti, o čom svedčí každý rok narastajúci počet exkurzií. Stálu expozíciu Archívu MS Jozef Cíger Hronský –

Život bez oddychu so sídlom v Dome J. C. Hronského na Hviezdoslavovej ulici v Martine v roku 2025 navštívilo 92 exkurzií v počte 2 122 návštevníkov (nárast oproti roku 2024 je o 7 exkurzií a 133 návštevníkov). Lektorkou expozície je dlhoročná pracovníčka Archívu MS Helena Belláková (Archív Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin), tel. č. 043/38 12817, 0904 908 785, e-mail: badatelna@matica.sk. Dom Jozefa Cígera Hronského sa nachádza na Ulici P. O. Hviezdoslava 5 v Martine.

Srdečne vás pozývame!

Jana Žumárová
Archív Matice slovenskej v Martine

AKADÉMIA PRE SENIOROV 2026

Genealogický výskum vo voľne dostupných online databázach (nielen) pre začiatočníkov

Štátny archív v Trnave sa už druhý rok podieľa na spoluorganizovaní vzdelávacieho a komunitného projektu s názvom *Akadémia pre seniorov*, ktorý realizuje občianske združenie Lifestarter. Celoživotné vzdelávanie je dôležitou súčasťou vitálnosti človeka, čo si overujeme každodennou prácou v archíve. Bádanie po predkoch a zostavovanie rodokmeňov naďalej patrí k hlavným dôvodom, pre ktoré verejnosť navštevuje archív. Genealogický výskum vyžaduje jazykové, ako aj paleografické znalosti, keďže čítanie historických záznamov a samotná forma dokumentov sú často náročné na štúdium, závislé od konkrétneho štýlu zapisovateľa. V tomto duchu sa niesla aj tohtoročná prednáška pre seniorov.

Riaditeľka Štátneho archívu v Trnave PhDr. Júlia Ragačová privítala účastníkov úvodným slovom

Obr. 1. Pohľad do auditória počas prednášky.
Zdroj: Štátny archív v Trnave.

a predstavila dvoch pracovníkov archívu, ktorí prednášku lektorovali. Vedúci oddelenia spracúvania archívnych dokumentov Mgr. Jakub Roháč, PhD., priblížil písomné pramene, ktorých relevantnosť pre genealogický výskum je kľúčová a ktoré zároveň predstavujú archívne dokumenty. Menovite sa zamerlal na cirkevné a štátne matriky, vysvetlil ich historické pozadie, spôsoby vedenia a indexovania, rozdiely medzi nimi, ako aj proces odovzdávania do archívov a podmienky štúdia týchto dokumentov. Okrem matrik sa prednáška venovala i tereziánskemu urbáru, z ktorého je možné získať údaje o menách obyvateľov a ich povinnostiach voči feudálnym vlastníkom pôdy.

Hodnotnými zdrojmi pre genealogický výskum sú aj online databázy, ako napríklad FamilySearch, kde užívateľ môže nájsť zdigitalizované a zverejnené cirkevné matriky alebo si vytvoriť vlastný rodokmeň. Ďalšími spomenutými databázami boli Slovakiana s prístupom k sčítacím hárkom a Hungaricana, kde je možné nájsť zdigitalizované urbáre podľa tereziánskej reformy. Súčasťou prednášky bola aj praktická ukážka vyhľadávania a orientácie na týchto webových stránkach.

PhDr. Romana Luchavová plynule nadviazala na kolegu a priblížila účel matrik, ktorých vedenie zahŕňa evidenciu osôb pri narodení, sobáši a úmrtí, ako aj súvisiace listy vydávané pri týchto udalostiach. Zdôraznila funkciu matrik najmä z právneho a administratívneho hľadiska. Predstavila tiež orientáciu v štátnych matrikách pomocou menoslovov vrátane praktických ukážok z matričných kníh a zaujímavostí, s ktorými sa bádateľ môže stretnúť, napríklad údaje o spoločenskom postavení alebo vierovyznaní jednotlivca.

Pre účastníkov boli pripravené ukážky odbornej genealogickej literatúry a archívnych dokumentov, ktoré sa nachádzajú v Štátnom archíve v Trnave a sú prístupné potencionálnym bádateľom na štúdium. V závere prednášky sa konala diskusia, počas ktorej zaznelo množstvo podnetných otázok. Medzi účastníkmi bolo aj niekoľko našich pravidelných bádateľov, ktorí navštevujú priestory bádateľne najmä s cieľom bádania po svojich predkoch.

Po prednáške nasledovala prehliadka aktuálnej výstavy s názvom *Od kolísky po hrob. O živote a smrti k 130. výročiu zoštátnenia matrik*. Účastníkov sprevádzali PhDr. Júlia Ragačová a Mgr. Barbora Slovinská, pričom ani v tejto časti programu nechýbala aktívna účasť seniorov prostredníctvom otázok a ich pozitívne ohlasy na túto formu vzdelávania.

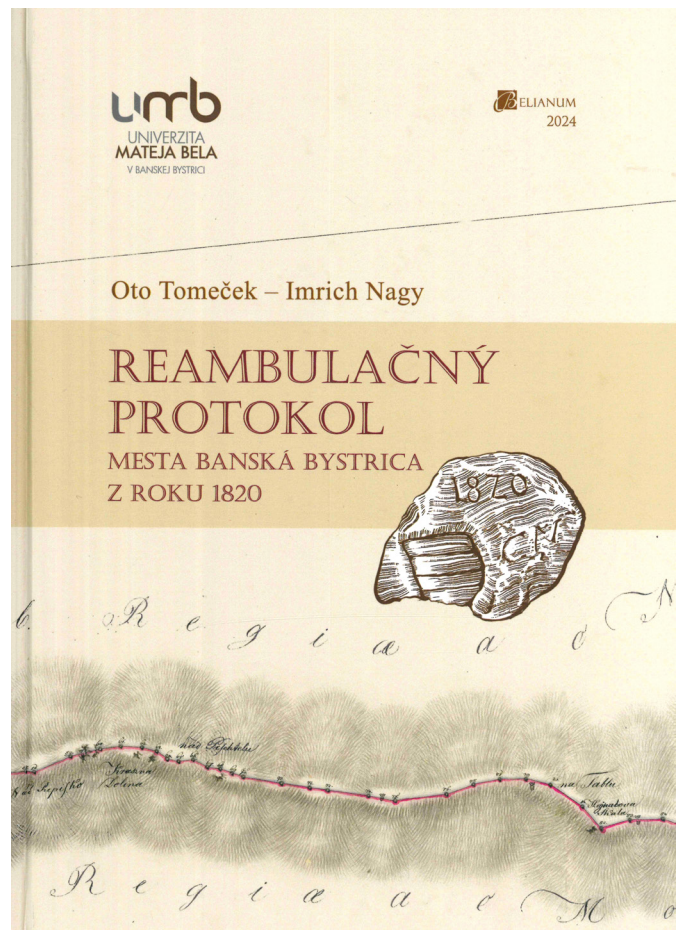
Diana Vašková
Štátny archív v Trnave

DO VAŠEJ KNIŽNICE RECENZIE ANOTÁCIE

TOMEČEK, Oto – NAGY, Imrich (eds.). *Reambulačný protokol mesta Banská Bystrica z roku 1820.* (Edícia prameňa pomocou nástroja na automatickú transkripciu historických dokumentov). Banská Bystrica : BELIANUM, 2024, 295 s. ISBN 978-80-557-2189-7 (print), 978-80-557-2190-3 (online), DOI 10.24040/2024.9788055721903.

Monografia predstavuje „prvú slovenskú pramennú edíciu vytvorenú pomocou umelej inteligencie“ a dokazuje efektivitu pokročilých digitálnych technológií v historickom výskume. Do centra pozornosti kladie platformu Transkribus vyvinutú Univerzitou v Innsbrucku pre automatický prepis (transkripciu) rukopisných dokumentov, ktorá sa prostredníctvom projektu Skriptor financovaného Agentúrou pre podporu vedy a výskumu stala objektom štúdia a následne výskumným nástrojom aj na Slovensku. Členovia projektového tímu vrátane autorskej dvojice tak s platformou pracovali už od roku 2020, nadobúdali teoretické poznatky o jej funkcionalitách a možnostiach ich (samo)skvalitňovania formou strojového učenia či „trénovania“ platformy a publikovali čiastkové zistenia.

Ako naznačuje primát uvedený v úvodnej vete, monografia už tvorí výstup spomenutého projektu. Pozostáva z piatich kapitol zračiach jej interdisciplinárnu povahu. Úvodné dve kapitoly predstavujú produkt historického výskumu a venujú sa súvislostiam vzniku sprístupneného dokumentu titulovaného „Metales“, ktorý tematizuje opis hraníc mesta Banská Bystrica (znovu) vymeračných podľa obchôdzky, tradičného ritualizovaného zvyku banskobystrického meštianstva prechádzať hranice mesta, uskutočnenej v období od 1. augusta do 19. septembra 1820. „Metales“ vznikol v dôsledku stáročného sporu o využívanie lesného bohatstva medzi mestom Banská Bystrica a tamojšou erárnou banskou komorou a bez významných odlišností sa nachádza v pozostalostiach oboch

dotknutých strán. Autori pracovali s exemplárom komory uloženým v banskoštiavnickom banskom archíve, ktorý sa vyznačuje polokoženou knižnou väzbou s hrúbkou chrbta približne päť centimetrov a celkovým rozsahom 245 strán. Obsahuje latinský text písaný kancelárskou kurzívou. Ďalšie dve kapitoly tvoria praktický manuál platformy Transkribus a na predmetný dokument nazerajú optikou informačných technológií. Obe hľadiská sa stretávajú v piatej, ťažiskovej kapitole predstavujúcej kompletne znenie dokumentu, platformou prepísané do editovateľného textového súboru. Autormi bolo uverejnené zrkadlo s jeho slovenským prekladom, ktorého kostru generovanú pomocou AI bolo nutné verifikovať a korigovať. Autori jednoznačne naplnili cieľ stanovený v úvode monografie, predovšetkým však poskytli inšpiráciu a návod, ako na to. Už zakrátko sa môže prejaviť zvýšenou aktivitou v oblasti „digital humanities“ na Slovensku.

Ján Jakubík
Štátny archív v Banskej Bystrici

MACHAJDÍKOVÁ, Elena – MARETTA, Robert Gregor. 130 rokov Slovenského národného múzea. Bratislava: Slovenské národné múzeum, 2025, 312 s. ISBN 9788080606022.

Publikácia autorskej dvojice Elena Machajdíkova a Robert Gregor Marettta predstavuje históriu jednej z najvýznamnejších slovenských kultúrnych a pamäťových inštitúcií – Slovenského národného múzea. Prehľadnou chronológiou približuje vývoj múzea od počiatkov prvého Slovenského národného múzea v Martine (1893), ktoré vzniklo v rámci Muzeálnej slovenskej spoločnosti až po jeho súčasnú podobu – Slovenské národné múzeum v Bratislave (ďalej SNM). Publikácia detailne analyzuje aj komplikovaný vývoj v politicko-spoločenských podmienkach 20. storočia, ktoré viedli k integrácii viacerých špecializovaných múzeí a vytvoreniu siete SNM, akú poznáme v súčasnosti.

Monografia je rozdelená do šiestich kapitol, ktoré chronologicky prezentujú predchodcov inštitúcie.¹ Ich dejiny sú podávané cez pracovné osudy vedúcich osobností, zodpovedných za formovanie a profesionalizáciu inštitúcie múzea. Medzi nich patrí napríklad Andrej Kmeť, Miloš Jurkovič, Ján Geryk, Branislav Varsik či Jozef Vlachovič. Okrajovo sa v súvislosti s Jánom Gerykom spomína aj Mária Jeršová Opočenská, ktorá bola prvou archivárkou Slovenského národného múzea v Martine. Vďaka týmto medailónom je monografia obohatená aj o širší kultúrny a spoločenský kontext. V tejto časti práce sa zdôrazňuje vedcko-výskumný charakter múzea, jeho význam pre rozvoj muzeálnej práce na Slovensku a spolupráce s domácimi a zahraničnými inštitúciami.

Text publikácie je doplnený bohatým, často nepublikovaným, obrazovým materiálom. Pri jednotlivých medailónoch osobností sa nachádzajú ich portréty a v rámci príslušných kapitol sú zaradené fotografie dokumentujúce významné udalosti (otvorenie múzea, návšteva Tomáša Garrigue Masaryka, ...), archívne dokumenty, zábery expozícií, múzejných priestorov či zbierkových pred-

metov. Obrazová časť tak dopĺňa text a prispieva k lepšiemu pochopeniu a prezentácii vývoja jednotlivých múzejných inštitúcií.

Záverečnú časť publikácie tvoria prehľadné informácie o predchodcoch SNM, riaditeľoch, vedúcich osobnostiach a stručný organizačný prehľad. Táto časť sa venuje aj špecializovaným múzeám Slovenského národného múzea,² špecializovaným pracoviskám,³ zrušeným alebo zlúčeným múzeám, múzeám pričleneným na určitý čas a plánovaným, ale nerealizovaným múzeám. Touto formou je čitateľovi priblížený aj proces formovania organizačných zložiek múzea. Zaujímavosťou publikácie je aj grafické riešenie obálky, ktoré vychádza z his-

¹ Slovenské národné múzeum v Martine (1893 – 1961), Slovenské vlastivedné múzeum v Bratislave (1923 – 1940), Zemědělské múzeum v Bratislave (1924 – 1940), Lesnícke a lovecké múzeum v Bratislave (1927 – 1940) či Slovenské múzeum v Bratislave (1940 – 1961), Slovenské národné múzeum v Bratislave (1961 – súčasnosť)

² Historické múzeum, SNM - Prírodovedné múzeum, SNM - Múzeá v Martine, SNM - Archeologické múzeum, SNM - Múzeum Slovenských národných rád v Myjave, SNM - Múzeum Červený Kameň, SNM - Múzeum Bojnice, SNM - Hudobné múzeum, SNM - Múzeum židovskej kultúry, SNM - Múzeum Betliar, SNM - Múzeum kultúry karpatských Nemcov, SNM - Múzeum bábkarských kultúr a hračiek, hrad Modrý Kameň, SNM - Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku, SNM - Spišské múzeum v Levoči, SNM - Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, SNM - Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku, SNM - Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre, SNM - Múzeum rusínskej kultúry v Prešove.

³ Muzeologický kabinet SNM, Archív SNM, Knižnica SNM.

torického diplomu Muzeálnej slovenskej spoločnosti.

Kniha ponúka komplexný pohľad na viac než 130-ročnú históriu SNM, múzejníctva na Slovensku a zároveň zdôrazňuje význam práce osobností a inštitúcií, ktoré sa podieľali na budovaní a ochrane nášho kultúrneho dedičstva. Motto na začiatku knihy „*Multi multa, nemo omnia novit*“ (Mnohí vedia mnoho, ale nikto nevie všetko) symbolicky vystihuje význam múzeí ako inštitúcií, ktoré prostredníctvom generácií zamestnancov zhromažďujú a sprístupňujú poznanie.

Nina Görcsová
Archív Slovenského národného múzea

SKLENKA, Vladimír – KUBÍKOVÁ DIMOŠOVÁ, Lucia – TRENČAN, Ivan – GUITCHEVA, Gana – ROHÁRIK, Juraj a kol. Banská Bystrica – Fončorda. Banská Bystrica : DALI-BB, s. r. o., v spolupráci s Banskobystrický GEOPARK, 2025, 158 s. ISBN 978-80-8141-353-7.

Publikácia je druhým zväzkom plánovanej trojzväzkovej monografie k histórii Fončordy, sídliska mesta Banská Bystrica (prvá časť vyšla v roku 2022, tretia – posledná vyjde v roku 2026/27).

Kompozícia druhého zväzku monografie je jednoduchá. Úvodné časti sú venované úvahám o pôvode názvu sídliska Fončorda a najstarším spomienkam na Fončordu od Mateja Bela a Andreja Kristiána Zipsera. Jadro knihy predstavuje 107 dobových fotografií a deväť reprodukcí historických máp sídliska Fončorda a jej okolia. Publikácia má celkovo 158 strán a obrazová časť je jej

podstatnou časťou. Záver knihy je venovaný spomienkam miestnych obyvateľov na život na Fončorde v druhej polovici 20. storočia a dotvára ho podrobný kalendár významných historických udalostí a zaujímavostí z rokov 1255 – 2022. Dobové fotografie, reprodukcie máp a plánov pochádzajú z archívnych fondov a zbierok Štátneho archívu v Banskej Bystrici, Štátneho banského úradu v Banskej Bystrici a Stredoslovenského múzea a zo súkromných zbierok Juraja Rohárika a Jána Baláža, ale aj ďalších Banskobystričanov. Publikácia je primárne určená miestnym obyvateľom a lokálpatriotom a je akousi pozvánkou na finálny zväzok monografie. Svojím bohatým obrazovým materiálom je vhodným dotvorením poznania histórie svojej regiónu.

Monika Nagyová
Štátny archív v Banskej Bystrici

KOLLÁROVÁ, Zuzana – MALOVCOVÁ, Božena – ŠLAMPOVÁ, Martina. *A budete Mi svedkami. História evanjelických a. v. zborov v Poprade, Spišskej Sobote a Strážach pod Tatrami.* Poprad : Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku v Poprade, matkocirkev v Poprade, 2024, 268 s. ISBN 978-80-570-5741-3.

Dňa 29. septembra 2025 sa konal v priestoroch zrekonštruovanej Krajskej knižnice P. O. Hviezdoslava v Prešove v poradí už ôsmy ročník literárno-čitateľskej súťaže Kniha roka Prešovského samosprávneho kraja. Verejnosť spoznala najlepšie hodnotené tituly za rok 2024 z beletrie i náučnej či populárno-náučnej literatúry, ako aj knihy, ktoré získali najväčšiu podporu v internetovom hlasovaní obyvateľov Prešovského kraja. Celkovo bolo prihlásených 44 kníh, ktoré do súťaže nominovali zostavovatelia, redaktori, vydavatelia, kníhkupci, knižnice, autori i samotná čitateľská obec. Ocenenia boli udelené v štyroch vyhlásených kategóriách: beletria pre deti a mládež, beletria pre dospelých, populárno-náučná literatúra pre dospelých a náučná literatúra.

Tretia priečka v kategórii populárno-náučná literatúra pre dospelých patrila kolektívu autoriek Zuzana Kollárová, Božena Malovcová a Martina Šlampová, ktoré zostavili obsahlu a na historické fakty bohatú knihu venovanú histórii evanjelickej cirkvi a. v. v tatranskom regióne *A budete Mi svedkami. História evanjelických a. v. zborov v Poprade, Spišskej Sobote a Strážach pod Tatrami*. Monografia je členená do 4 kapitol a fotografickej prílohy.

Zuzana Kollárová sa v prvej kapitole *Návrat ku koreňom (1517 – 1918)* venuje cirkevným pomerom na Spiši od konca 12. storočia, keď cirkevnú správu zabezpečovalo Spišské prepošstvo so sídlom v Spišskej Kapitule. Podrobne opísala šírenie reformácie, o ktorej vedeli spišskí Nemci takmer od jej počiatkov. Pre vývoj evanjelickej cirkevnej správy na Slovensku mala mimoriadny význam synoda konaná v Žiline v roku 1610 na podnet palatína Juraja Turza (Thurza). Touto synodou sa zavŕšil vývoj Lutherovej reformácie takmer na celom Slovensku a utvorili sa samosprávne orgány evanjelickej cirkvi. Evanjelici sa osamostatnili spod právomoci rímskokatolíckej cirkvi. Evanjelickú cirkevnú správu na Spiši a v Šariši sa podarilo dobudovať o štyri roky neskôr, 22. januára 1614 na synode v Spišskom Podhradí. Toto obdobie môžeme nazvať „zlatou dobou“ evanjelických slobôd. Spiš bol okolo roku 1600 okrem Spišskej Kapituly úplne

protestantský. Autorka podrobne zmapovala šírenie protireformácie na Spiši v rokoch 1674 – 1772, ale aj obdobie po prijatí tzv. tolerančného patentu Jozefom II. zo dňa 25. októbra 1781, ktorým zrovnoprávnil evanjelické a. v., kalvínske a pravoslávne vierovyznanie s katolíckym. Osobitne sa venuje počiatkom vznikajúcich evanjelických a. v. cirkevných zborov v Poprade, Spišskej Sobote i Strážach pod Tatrami, problémom, ktoré s tým súviseli – stavby kostolov i fár a tiež vzťahov spišských evanjelikov s lubomirskými počas poľského zálohu. Súčasne sa venuje aj založeniu evanjelických škôl, ich rozvoju aj učiteľom.

Božena Malovcová je autorkou kapitoly nazvanej *Duchovný život v novom štáte (1918 – 1945)*, v ktorej analyzuje vývoj evanjelickej a. v. cirkevnej správy na Spiši od vzniku samostatnej Československej republiky, keď sa protestantská cirkev definitívne odklonila od jej orientácie na Uhorsko a zriadila sa samostatná Evanjelická a. v. cirkev na Slovensku v hraniciach nového štátu, až do roku 1945, keď bola evanjelická cirkev na Spiši zdecimovaná evakuáciou spišských Nemcov. V evanjelických cirkevných zboroch v Poprade, Strážach pod Tatrami a Spišskej Sobote boli vzťahy medzi

evanjelikmi slovenskej, nemeckej alebo maďarskej národnosti bezproblémové. V júni 1939 sa konala synoda v Kežmarku, na ktorej vznikla Nemecká a. v. cirkev na Slovensku. Jej členmi sa stali nemecké cirkevné zbory z Matejoviec, Popradu, Spišskej Soboty, Stráží a Veľkej. Dňa 16. júna 1940 došlo vo Veľkej na slávnostných službách Božích k založeniu Evanjelického a. v. slovenského cirkevného zboru vo Veľkej, ku ktorému patrila slovenská dcérocirkev popradsko-strážsko-sobotská. Po skončení druhej svetovej vojny veľká časť nemeckých evanjelikov opustila svoje domovy a emigrovala do Nemecka. Nemeckí evanjelici, ktorí ostali, požiadali o prijatie do slovenského evanjelického cirkevného zboru. Autorka v knihe opisuje aj evanjelické školy a aktivity, ktorým sa žiaci počas medzivojnového obdobia venovali (divadlo, spevokol, šport).

Martina Šlampová sa v tretej kapitole *S vierou a odhodlaním (1945 – 2024)* venuje životu v cirkevných zborech po odchode nemeckého obyvateľstva. V roku 1946 sa cirkevné zbory v Poprade, Spišskej Soboty a Strážach pod Tatrami spojili do jedného zboru so sídlom v Poprade. Činnosť cirkvi bola v tomto období zo strany štátnej moci obmedzovaná, a tak farár nemohol svoje povinnosti naplno vykonávať. Autorka podrobne opisuje život cirkevného zboru do súčasnosti, cirkevnú správu a jej funkcionárov, zapájanie sa členov zboru do spoločenských a kultúrnych aktivít. Kapitola je doplnená o štatistické údaje o počtoch členov cirkevného zboru za sledované obdobie, o počtoch konfirmandov, krstov, sobášov či úmrtí, o počtoch prijímateľov Večere Pánovej, o žiakoch navštevujúcich hodiny náboženstva, o činnosti cirkevného spevokolu. V 90. rokoch zbor nadviazal spoluprácu s evanjelikmi v nemeckom Lohmare a maďarskom Sarvaši. Postupne boli zrekonštruované všetky tri kostoly v zbore. Na konci kapitoly sa nachádza prehľad zborových funkcionárov.

Autorky kapitoly vhodne doplnili o množstvo portrétov osobností jednotlivých období, skeny archívnych dokumentov, kníh, máp, plánov stavieb kostolov i škôl, fotografie kostolov a ich vnútorného vybavenia, pamätných tabúl či odtlačkov pečiatkovadiel jednotlivých cirkevných zborov. Novšie kapitoly sú doplnené aj o fotografie cirkevných slávností s členmi cirkevného zboru, vystúpenia spevokolu, detské besiedky, konfirmácie a i. Každá kapitola je doplnená vedeckým poznámkovým aparátom.

V kapitole nazvanej *V službách viery* spracovali autorky medailóny osemdesiatich štyroch kňazov pôsobiacich v jednotlivých ev. a. v. cirkevných

Obr. 2 Prezentácia publikácie v evanjelickom kostole v Poprade, zľava: Božena Malovcová, Martina Šlampová a zborový farár Michal Findra. Zdroj: Evanjelická cirkev a. v. v Poprade.

zborech. Okrem biografických údajov medailón obsahuje životopis kňaza i údaje o jeho duchovnej činnosti a zborovej práci, oceneniach, v prípade publikačnej činnosti aj bibliografický údaj o publikovanej práci. Jednotlivé záznamy sú napísané na základe zachovaných prameňov, preto majú rôzny rozsah. Čitateľovi napriek tomu poskytujú informácie aj o kňazoch, ktorí tu pôsobili pred niekoľkými stáročiami.

V závere monografie sa nachádza bohatá fotografická príloha s 222 fotografiami, ktorú zostavil Michal Findra, zborový farár Cirkevného zboru Evanjelickej a. v. cirkvi na Slovensku Poprad. Fotografie sú zoradené do blokov: slávnostné služby Božie, kostoly a budovy, zborový deň, konfirmácie, SEŽ – zborové popoludnia a misijné podujatia, modlitebné spoločenstvo, partnerstvo, práca s deťmi, konfirmandi, mládežnícke aktivity, manželské stretnutia v rámci Národného týždňa manželstva, spevokol, zborová diakonia, výlety a akcie mimo zboru, ekuménia, športové podujatia. Kniha je ukončená nemeckým resumé.

Kniha vyšla pri príležitosti 190. výročia otvorenia evanjelického a. v. kostola v Poprade. Evanjelici sa v roku 1834 konečne dočkali dôstojného Božieho stánku. O rok nato bol na sviatok Svätej Trojice kostol slávnostne vysvätený. Bohatý život dnešného evanjelického zboru v Poprade vychádza z poznania svojej minulosti, ale i životov kňazov, ktorí obetovali pre svoj zbor pracovný a osobný život. Bez nich by neboli dobré duchovné a ani materiálne podmienky pre rozvoj cirkvi a cirkevného zboru.

NAŠI JUBILANTI

K ŽIVOTNÉMU JUBILEU JURAJA JANEGU

Dňa 28. marca tohto roku sme si pripomenuli 80. výročie narodenia nášho bývalého spolupracovníka Mgr. Juraja Janegu.

Narodil sa v Novej Bošáci, kde navštevoval základnú školu v rokoch 1952 – 1961. V štúdiu pokračoval na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole v Novom Meste nad Váhom, ktorú úspešne ukončil v roku 1964. Výborné jazykové predpoklady, literárne cítěnie a zodpovedný prístup boli predpokladom, že sa Juraj rozhodol pre štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v odbore slovenčina – nemčina, ktoré absolvoval v rokoch 1964 – 1970. Už ako vysokoškolský študent inklinoval k poézii a svojou básnickou tvorbou debutoval v časopisoch *Host do domu* a *Nový život*. V poslednom roku štúdia pracoval v Slovenskej akadémii vied v Ústave svetovej literatúry a jazykov ako pomocný asistent. V rámci vojenskej služby v rokoch 1970 – 1971 učil slovenský jazyk na Učilišti spojovej techniky v Liptovskom Mikuláši a po skončení vojenskej služby v tom pokračoval na Vojenskom učilišti Podjavorinských partizánov v Novom Meste nad Váhom až do roku 1974.

V 70. rokoch nastala v jeho živote zmena. Založil si rodinu, s ktorou sa presťahoval do Banskej Bystrice. V roku 1974 nastúpil na Pedagogickú fakultu v Banskej Bystrici, kde vyučoval nemecký jazyk do roku 1978. Počas voľnočasových aktivít pokračoval v básnickej tvorbe a v roku 1977 sa ako spoluautor podieľal na vydaní poézie a prózy v kolektívnom diele vydavateľstva Osveta pod názvom *V zápasoch a premenách*. V roku 1978 odišiel za pracovnou príležitosťou do zahraničia, kde pracoval ako lektor slovenského jazyka v rámci dvojročného kurzu pre študentov NDR na Univerzite Martina Luthera v Halle, na fakulte *Arbeiter-und-Bauern-Fakultät* (ABF), známej aj ako Inštitút pre prípravu na štúdium v zahraničí (IVA). V 80. rokoch, v časoch nie úplne priaznivých na pracovné podmienky trhu práce, Juraj už opäť v Československu prešiel rôznymi profesiami. Začal v Osvete Martin, kde písal recenzie do časopisu *Nové knihy*. Po pár rokoch nastúpil do Tlačiarne SNP v Banskej Bystrici ako korektor/revízor, neskôr ako vychovávateľ na internáte Odborného učilišta spojov v Banskej Bystrici, aby sa nakoniec vrátil opäť do

Obr. 1. Juraj Janega v roku 2006.
Zdroj: Štátny archív v Banskej Bystrici.

tlačiarne. Popri tom sa ako certifikovaný prekladateľ nemeckého jazyka venoval prekladom, ako napr. fotosúboru pod názvom *Revúca – história na pohľadniciach: Dobové pohľadnice zo zbierky Dušana Dubovského*, vydanému v roku 1992. Ďalej recenzoval knižné diela ako *Československo* od Karola Plicku a lyrizovanú prózu *Kam smeruje rieka* od Eleny Holbovej a iné.

V roku 1993 nabrala jeho životná cesta iný smer. Nastúpil do Štátneho archívu v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica. Počas svojho pôsobenia na našom pracovisku sa plne venoval prekladu písomností z nemčiny zo 16. až 18. storočia a primárne spracovaniu a sprístupňovaniu dokumentov archívneho fondu Banská Bystrica, mesto so zriadeným magistrátom (1020) 1255 – 1922. Táto rozsiahla práca sa stala jeho životným dielom, ktoré však už nestihol dokončiť, pretože v roku 2007 bol z dôvodu znižovania počtu pracovných miest a pre zhoršujúci sa zdravotný stav z archívu prepustený. Odchod prišiel v čase, keď finalizoval sprístupnenie dlho očakávanej archívnej pomôcky v rozsahu 4396 strán. Pre jedinečnú znalosť starej nemčiny ostáva odchod vzácneho kolegu pre náš archív, verejnosť a regionálne dejiny nedoceneniteľnou stratou.

Drahý Juraj, kolegovia, ktorí sme mali tú česť s tebou pracovať, nezabúdame na tvoj vždy ochotný a srdečný prístup, obdivuhodné znalosti z histórie, vysokú odbornosť a vnútorný pokoj. K tvojmu životnému jubileu ti v mene všetkých pracovníkov Štátneho archívu v Banskej Bystrici želim predovšetkým zdravie, veľa pozitívnej energie a dostatok času na spoločné chvíle v rodinnom kruhu.

Alena Bolfová
Štátny archív v Banskej Bystrici

JUBILEUM DOCENTA JURAJA ROHÁČA

Milý Juraj,

k tvojej sedemdesiatke, ktorú si prekročil v marci tohto roka, Ti želáme všetko najlepšie. Nech si spokojný v rodinnom kruhu, nech Ti nechýba elán, zdravie a radosť. Nech Tvoje dni plynú pokojne, nech Ťa obchádzajú nešťastia a pohromy a naopak, nech Ti idú v ústrety nové výzvy a podnety. Prajeme Ti, aby sme sa mohli ešte dlho stretávať na archívnych podujatiach.

*Fortuna dies natalis!
Ad multos annos!
Vivas, crescas, floreas!*

Výbor Spoločnosti slovenských archivárov

Obr. 1. Jubilant na archívnych dňoch v Spišskej Novej Vsi v roku 2018. Zdroj: Archív SSA.

JÁN DULEBA 70-ROČNÝ

V slovenskom archívniectve vždy pracovalo viac žien, možno aj preto mužskí pracovníci boli viac zapamätateľní. Popri Eugenovi Bidovskom, Ladislavovi Ružičkovi, Ladislavovi Andrášim, Štefanovi Eliášovi a Erikovi Dulovičovi do panteónu košických archivárov patrí aj Ján Duleba. 23. marca 2026 sa dožil sedemdesiatich rokov.

Do archívu nastúpil 1. októbra 1977, konkrétne do Štátneho okresného archívu vo Svidníku. Popri futbalovej lopte si zvýšil kvalifikáciu a doplnil vzdelanie a od roku 1982 sa na päť rokov stal riaditeľom tohto archívu. Po presťahovaní do Košíc nastúpil do Štátneho archívu v Košiciach 1. septembra 1995. Mal na starosti sprístupňovanie novodobých archívnych fondov (Košická župa, krajské národné výbory) a najmä správnu školskú agendu.

Po roku 2001 presídlil do vysunutého pracoviska na Vodárenskej ulici v Košiciach, kde takmer dvadsať rokov pracoval sám. Jeho spoločenská povaha dostala zabráť, ale zvládol to. Zaslúžil sa nielen o rekonštrukciu tejto najkrajšej košickej archívnej budovy, ale aj o jej príkladné udržiavanie a využívanie.

Ján Duleba bol starostlivý kolega, príjemný spoločník so zmyslom pre humor a šport, vždy ochotný kolegiálne pomôcť. Je neoddeliteľnou súčasťou Štátneho archívu v Košiciach, jeho 75-ročnej histó-

Obr. 1. S riaditeľkou Milenou Ostroľuckou cca v roku 2011. Zdroj: Štátny archív v Košiciach.

rie a sme mu vďační za všetko, čo pre tento archív (ústav) vykonal.

Janko, veľa zdravia do ďalších rokov!

*Richard Pavlovič
Štátny archív v Košiciach*

VÝZNAMNÉ ŽIVOTNÉ JUBILEUM KATARÍNY AŠTARYOVEJ

Vo februári 2026 si svoje krásne okrúhle životné jubileum pripomenula Katarína Aštaryová, dlhoročná archivárka Štátneho archívu v Prešove.

Katka, rodená Kundrátová, sa narodila dňa 21. februára v 1966 Prešove. Otec František a mama Valéria, rodená Olejárková, pochádzali z obce Svinia, preto aj ich dcéra mala a má veľmi hlboký vzťah k tejto obci a dodnes ju považuje za svoje rodisko. I keď už roky býva spolu s manželom Mariánom v neďalekom Prešove, často sa do rodnej obce vracia na návštevu svojich blízkych príbuzných a známych.

Po ukončení Základnej deväťročnej školy vo Svinej pokračovala v štúdiu na Strednej priemyselnej škole strojníckej v Prešove, ktorú ukončila maturitnou skúškou v školskom roku 1984/1985. Ihneď po skončení stredoškolského štúdia pracovala ako referentka v štátnom podniku Závody priemyselnej automatizácie v Prešove, kde zostala až do roku 1994. Pred nástupom do archívu v roku 2002 bola zamestnaná v niekoľkých súkromných spoločnostiach ako administratívna pracovníčka.

Po nástupe do vtedajšieho Štátneho okresného archívu v Prešove na ulici Slovenská 40 pracovala ako administratívna pracovníčka. V neskoršom období postupne prešla viacerými pozíciami. Začala sa venovať vybavovaniu bádateľskej agendy, neskôr sa podieľala na predarchívnej starostlivosti či evidovaní archívneho dedičstva. Postupne sa stredobodom jej archívnej práce stalo spracúvanie a sprístupňovanie archívnych dokumentov. Z viacerých archívnych fondov inventarizovala napr. fondy *Okresný národný výbor v Prešove*, *Okresný súd v Prešove* a *Okresný súd v Sabinove* (predovšetkým agendu pozemkovoknižných listín). Medzi ďalšie vyhotovené archívne pomôcky patria aj inventáre miestnych národných výborov, základných škôl a ďalších rozsahovo menších archívnych súborov. V súčasnosti sa okrem sprístupňovania venuje predovšetkým správnej agende, kde naplno využíva svoje dlhoročné skúsenosti a znalosti, nadobudnuté počas rokov archívnej praxe. Mnohí z klientov oceňujú jej skúsenosti a ochotu pomôcť. Ľudí dokáže vypočuť pri vysvetlení ich problému, jej profesionálny prístup sa prejavuje nielen pri vybavovaní samotných žiadostí, ale aj v tom, že nešetří dobrou radou či úsmevom. Veľké množstvo vydaných výpisov, odpisov a fotokópií svedčí

Obr. 1. Jubilantka Katarína Aštaryová.
Zdroj: Štátny archív v Prešove.

o jej výbornej archivárskej práci a skutočnom zaočnení.

Jej ochota učiť sa novým veciam a pracovná flexibilita ju nabádajú rozširovať si aj svoje odborné vzdelanie. V roku 2010 absolvovala kurz archivníctva na Inštitúte pre verejnú správu MV SR v Bratislave.

Rokmi nadobudnuté archivárske skúsenosti a poznatky nikdy neváhala a neváha nezištne ponúknuť aj svojim kolegom, ktorí sú jej za to vďační a vážia si jej všestrannú pomoc a jej schopnosť počúvať, poradiť, a to nielen v odborných, ale aj v životných peripetiách. Povestnou sa stala jej priamosť, ktorou si dokáže niekedy privodiť i skutočne ťažké skúšky. Avšak jej povaha ju predurčuje všetko zvládnuť a aj keď je občas navonok veľmi tvrdá, v skutočnosti v sebe skrýva dobré srdce. A my to o nej všetci vieme.

V súkromí je Katka hrdou a obetavou mamou troch detí: dcéry Juliany a synov Daniela a Mateja, ktorým spolu s manželom Mariánom už od malička vštepovali základné princípy etiky, ľudskosti a pracovitosti. Rada oddychuje pri čítaní kníh, no nadovšetko si váži čas strávený v spoločnosti svojich štyroch vnučiek, ktoré jej robia najväčšiu radosť.

Našej kolegyni Katke želáme pevné zdravie, veľa šťastia, pokoj v duši, rodinnú pohodu, veľa pracovných úspechov a mnoho životného optimizmu.

Veronika Krempaská
Štátny archív v Prešove

SPOMÍNAME

ZA PaedDr. VLASTOU BELLOVOU

(8. 3. 1954 – 12. 3. 2026)

Mesiac marec mal v živote Vlasty Bellovej osobitné postavenie – na Medzinárodný deň žien v roku 1954 uzrela svetlo sveta, v marci v roku 2016 utrpela ťažký úraz na Sučianskom hrade, ktorý ovplyvnil jej ďalšie životné putovanie, a v marci t. r. v tichosti opustila tento svet.

Pri retrospektívnom pohľade na život Vlasty Bellovej musím konštatovať, že vôbec nebol jednotvárnym, ani nudným či plynúcim pokojne a pozvoľne. Práve naopak! Pestrosť, mnohotvárnosť, neustále zmeny a výzvy – tak by sa dali stručne charakterizovať jej životné momenty. Čo všetko život Vlasty Bellovej priniesol – čo dal i vzal – sa Vám pokúsim priblížiť v nasledujúcich riadkoch.

Život Vlasty Bellovej bol vždy úzko spätý s jej rodným krajom – Turcom. Detstvo prežila v Podhradí, v obci vzdialenej asi 12 km od Martina, v lone krásnej prírody Veľkej Fatry. Jej predkovia žili v tejto lokalite najmenej 300 rokov, ako o tom svedčia historické dokumenty (1714) viažuce sa k rodine Bellovcov.

Stredoškolské štúdiá absolvovala na Strednej ekonomickej škole v Martine, avšak ekonómka sa z nej nakoniec nestala. Svoj profesionálny život sa rozhodla venovať tým najzraniteľnejším, no zároveň fascinujúcim bytostiam – deťom. V rokoch 1973 – 1977 vyštudovala na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici odbor učiteľstvo pre školy I. cyklu (aprobácia slovenský jazyk – občianska náuka). Pedagogickú kvalifikáciu si neustále zvyšovala aj v nasledujúcom období. V roku 1986 dokončila na Pedagogickej fakulte v Nitre trojročné doplňujúce štúdium v odbore učiteľstvo pre stredné školy. Na tej istej fakulte absolvovala úspešne rigorózne štúdium, na základe ktorého jej bol v roku 1989 udeľený titul doktor pedagogiky (PaedDr.). Pedagogické vzdelávanie završila v rokoch 1988 – 1991 špecializačným štúdiom (estetická výchova) na Ústrednom ústave pre vzdelávanie učiteľov v Bratislave.

Po skončení vysokoškolských štúdií v roku 1977 až do roku 1989 odovzdávala svoje vedomosti a zručnosti žiakom základných škôl v Martine, Kláštore pod Znievom, Krpeľanoch a v Turanoch.

Obr. 1. S autorkou článku na exkurzii SSA v roku 2011. Zdroj: Archív J. Ragačovej.

Učila ich láske k rodnému jazyku, poznaniu a úcte k predkom. Učiteľské povolanie po 12 rokoch zavesila na klinec a od 1. septembra 1989 sa zamestnala v Matici slovenskej, kde pôsobila až do odchodu do dôchodku 8. marca 2016. Za toto obdobie pracovala v troch organizačných útvaroch. Najskôr to bola práca v Slovenskom národnom literárnom múzeu Pamätníka slovenskej literatúry, kde naplnilo zúročila nadobudnuté znalosti zo slovenského jazyka a literatúry pri organizovaní celoslovenských literárnych podujatí *Slovesná jar* (prezentácia spisovateľov Slovenska a slovenského zahraničia s vlastnou literárnou tvorbou a umeleckým prednesom ich textov a sprievodnými podujatiami profesionálnych a amatérskych umelcov) a *Literárny Kežmarok* (súťaž v pôvodnej literárnej tvorbe žiakov ZŠ a SŠ s vyhodnotením a sprievodnými podujatiami). Od otvorenia stálej expozície dejín slovenskej literatúry v I. historickej budove Matice slovenskej v roku 1992 stála na jej čele ako vedúca, pričom personálne i materiálne vybudovala chod tohto prezentáčného literárno-múzejného pracoviska, podieľala sa na príprave viacerých výstav, propagačných materiálov, múzejných programov a tiež na správe Národného cintorína v Martine. Od roku 1996 pracovala v Informačnej agentúre Matice slovenskej na pozícii vedúcej útvaru pre styk s verejnosťou a tlačovej tajomníčky MS, neskôr bola zástupkyňou riaditeľa agentúry. Organizovala tlačové besedy pre

novinárov printových a elektronických médií, publikovala príspevky o činnosti a aktivitách MS v tlači. Spolupracovala pri organizovaní významných podujatí inštitúcie a vyskúšala si aj prácu redaktorky časopisu *Matičné slovo*.

Od 1. januára 2002 zastávala post riaditeľky Archívu Matice slovenskej. Do archívu nastúpila v čase veľmi napätých vzťahov medzi Maticou slovenskou a Slovenskou národnou knižnicou v dôsledku prijatia tzv. knižničného zákona v roku 2000. Na základe zákona prišlo k odčleneniu Archívu literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice od Archívu Matice slovenskej. Aj napriek neľahkej situácii sa pustila s vervou do práce. V roku 2005 s pomocou kolegov presťahovala archív z budovy knižnice na Hostihore v Martine do II. budovy Matice slovenskej pochádzajúcej z roku 1926. Adaptovala pôvodné, konštrukčne unikátne knižničné depoty, pochádzajúce z medzivojnového obdobia, na uloženie archívneho materiálu. V nasledujúcich rokoch dobudovala matičný archív po materiálnej, obsahovej, organizačnej i personálnej stránke. Zriadila Akvizičnú komisiu a začala s aktívnou politikou získavania archívnych dokumentov viažucich sa k matičným dejinám a významným osobnostiam. Najvýznamnejšou akvizíciou archívu, ktorá je zároveň jednou z najdôležitejších akvizícií slovacikálnych archívnych dokumentov zo zahraničia po roku 1989, bolo získanie rozsiah-

leho osobného fondu J. C. Hronského od potomkov rodiny z Argentíny v roku 2007. Archív Matice slovenskej pod vedením Dr. Bellovej sa ihneď po jeho dovezení z Argentíny podujal na neľahkú úlohu predstaviť aspoň časť z rozsiahlej akvizície verejnosti. Výsledkom práce archívu bola výstava *Život bez domova 1945 – 1960. Z argentínskej pozostalosti Jozefa Cígera Hronského* sprístupnená verejnosti 5. októbra 2007 v Martine. O dva roky neskôr pripravila libreto i katalóg k ďalšej výstave s názvom *Tvorivo kráčať žitím. Jozef Cíger Hronský*, ktorá výberovo predstavila výtvarnú tvorbu Hronského v emigrácii (Nemecko, Taliansko, Argentína). Vyvrcholením bolo otvorenie stálej expozície J. C. Hronského v rodinnej vile na dnešnej Hviezdoslavovej ulici v Martine v lete 2010, ktorú si dal v rokoch 1937 – 1942 postaviť sám Hronský. Libreto a scenár k stálej expozícii, tak ako aj katalóg sú dielom Dr. Bellovej. Podobne sa podpísala i pod ďalšie výrazné matičné výstavné projekty: *Dvadsaťpäť Slovesných jarí 1991 – výstava vo fotografii* (1991); *Svetový rok Slovákov vo fotografii* (1998); *Hlboko v slovenskej zemi. Vincent Hložník. Výber z diel na Národný poklad Slovenskej republiky* (2006); *Príbeh znaku. Ľudovít Hološka. Výber z novšej tvorby* (2008); *Pamäť skrytá v dokumentoch* (2013).

Bohatá je i publikačná činnosť Vlasty Bellovej. Svedčí o tom množstvo odborných a publicistických článkov z činnosti Matice slovenskej i samotného

Obr. 2. Účastníci exkurzie SSA pred renesančným kaštieľom v Borši v roku 2011. Zdroj: Archív J. Ragačovej.

archívu uverejnených v Novom živote Turca, Slovenských národných novinách, v Matičnom slove, Múzeu, Učiteľských novinách a v Slovensku, časopise pre Slovensko a slovenský svet. Pravidelne sa aktívne zúčastňovala na vedeckých konferenciách a odborných seminároch. Z posledných spomeniem aspoň referát *História, prítomnosť a perspektíva Archívu MS*, ktorý odznel na vedeckej konferencii *Matica slovenská v národných dejinách* (2013) pri 150. výročí založenia prvej národnej inštitúcie Slovákov.

Vyzdvihnúť treba i v roku 2013 vydaného sprievodcu po fondoch a zbierkach archívu, ktorý na vysokej odbornej úrovni sprístupňuje archívne súbory archívu.

V neposlednom rade Dr. Bellová stála pri zrode projektu *Digitálny archív Matice slovenskej*, ktorým sa Matica slovenská uchádzala o nenávratný finančný príspevok z fondov Európskej únie v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, Prioritná os 2. Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry, Opatrenie 2.1. Digitalizácia obsahu pamäťových a fondových inštitúcií, jeho archivovanie, sprístupňovanie a zlepšenie systémov jeho získavania, spracovania a ochrany. Matica slovenská vo výberovom konaní uspela a získala finančné prostriedky vo výške 4 mil. eur na digitalizáciu historicky vzácných ruko-

pisov z Archívu MS o matičných dejinách a matičných dejateľoch a dokumentov Krajanského múzea MS o histórii a činnosti Slovákov v zahraničí.

Samozrejme, Vlasta nežila len prácou! Okrem profesionálneho záujmu o literatúru a genealógiu rada cestovala a spoznávala zaujímavé miesta spojené s našou históriou. Ako pravá rodáčka z „horniakov“ obľubovala turistiku a potulky prírodou, k čomu mala v podhorí Veľkej i Malej Fatry dostatok príležitostí. Milovala, ako skoro každá žena, módu, mala vyvinutý prirodzený cit pre estetiku, umenie a krásne veci. Vďaka prirodzenej empatii vždy nezištne poradila a pomohla.

Po odchode do dôchodku ostala stále aktívnou a snažila sa propagovať pamiatky rodnej obce, iniciovala prípravu novej monografie, istý čas bola predsedníčkou urbára Podhradie. Žiaľ, ťažký úraz na Sučianskom hrade v marci v roku 2016 pozastavil jej ďalšie aktivity v tejto oblasti.

Milá Vlasta, lúčim sa s Tebou v mene celej archívárskej obce, ktorej si roky bola súčasťou, a ďakujem Ti za naše priateľstvo! Verím, že smrť je len ďalšia zastávka na dlhej ceste, na ktorej sa ešte stretneme. Odpočívaj v pokoji!

Júlia Ragačová
Štátny archív v Trnave

